

PERUSKOULUN TUKIOPPILAIKEN
SUHTAUTUMINEN PÄIHTEISIIN
LAHDESSA

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Hoitotyön koulutusohjelma
Sairaanhoitaja AMK
Opinnäytetyö
Kevät 2011
Lehmusoksa Juha HOI08K
Punkkinen Ville HOI08S
Reijula Juho HOI08S

Lahden ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma
LEHMUSOKSA, JUHA & PUNKKINEN, VILLE & REIJULA, JUHO: Peruskoulun tukioppilaiden suhtautuminen päihteisiin Lahdessa

Opinnäytetyö, 46 sivua, 11 liitesivua

Kevät 2011

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää peruskoulun tukioppilaiden suhtautumista ja asenteita päihteisiin Lahdessa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada tietoa siitä, mistä ja miten tukioppilaat haluaisivat saada lisätietoa ja -koulutusta koskien päihteitä. Lisäksi tavoitteena oli tuoda tietoa tutkimuksen tuloksista Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden Yhdistys ry:lle tukioppilastoiminnan kehittämiseksi.

Tutkimuksen toteutuksen yhteistyökumppanina oli Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) Lahden yhdistys ry ja tutkimuskohteena oli sen koulutuksessa olleet tukioppilaat. Opinnäytetyön teoriaosassa kerrotaan MLL:n toiminnasta ja sen järjestämästä tukioppilastoiminnasta, sekä käsitellään päihteitä ja nuoruutta. Teoriaosan jälkeen esitellään tutkimuksen kulkua ja sen tuloksia. Tuloksia analysoidaan teorian ja tutkimuskysymysten pohjalta.

Tutkimus suoritettiin kvantitatiivisella eli määrällisellä tutkimusmenetelmällä. Aineiston keräämiseen käytettiin Webropol- tiedonkeruuohjelman kautta lähetettyä puolistrukturoitua kyselylomaketta. Analysoitava aineisto kerättiin tammi-kuussa 2011. Tukioppilaille lähetetty kyselylomake sisälsi kysymyksiä liittyen nuorten päihteiden käyttöön ja suhtautumiseen päihteisiin. Kyselyitä lähetettiin 27 kappaletta ja kyselyyn vastasi 19 tukioppilasta. Vastausprosentiksi tuli noin 70. Aineistosta saatujen tietojen perusteella ilmeni, että tukioppilaiden suhtautuminen päihteisiin on kriittistä ja päihteidenkäyttö on vähäistä. Saadun tiedon pohjalta tukioppilaskoulutusta voidaan kehittää tutkimusten tulosten mukaan.

Avainsanat: nuoret, tukioppilas, päihde, MLL, Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Lahden yhdistys ry, kvantitatiivinen tutkimus

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Bachelor of Health Care

LEHMUSOKSA, JUHA & PUNKKINEN, VILLE & REIJULA JUHO: The attitudes of Lahti comprehensive school peer students towards psychoactive substances

Bachelor's Thesis in 46 pages, 11 appendices

Spring 2011

ABSTRACT

The goal of this Bachelor's Thesis was to find out the attitudes of peer students towards psychoactive substances. The purpose of this Bachelor's Thesis was to obtain information about how and where peer students want to receive more information and training regarding psychoactive substances. A goal was also to provide the Mannerheim League for Child Welfare association of Lahti r.y. with information about how to develop the peer student system.

Research was conducted in partnership with the Mannerheim League for Child Welfare (MLL) association of Lahti and the peer students currently in training there. The theoretical part of this Bachelor's Thesis is about the operation of the MLL and its peer student system and also the concepts of psychoactive substances and youth. After the theoretical part, the conduct of the investigation and its results were presented and analyzed based upon theory and the questionnaires.

Research was carried out using a quantitative research method and to gather the material, a half-structured questionnaire was sent using the Webropol survey software. The target of this research was limited to peer students of the MLL association of Lahti. The analyzed material was collected in January of 2011. The questionnaire sent to peer students included questions regarding basic information and attitudes towards psychoactive substances. A total of 27 questionnaires were sent out and 19 answers were received. The answering percentage was 70. The material basis of information revealed that peer students take a critical attitude towards psychoactive substances and use these substances very little themselves. Peer student training can be developed in accordance to the information gathered.

Key words: youth, peer student, psychoactive substance, MLL, Mannerheim League for Child Welfare association of Lahti r.y.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO	2
2.1	Mannerheimin Lastensuojeluliiton toiminta ja tavoitteet	2
2.2	Tukioppilastoiminta	3
2.3	Tukioppilastoiminnan arvot ja tavoitteet	4
3	NUORUUS	5
3.1	Nuoruuden määritelmä	5
3.2	Nuoren kehityshaasteita	7
3.3	Nuoren kehitysympäristö	9
4	NUORET JA PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ	10
4.1	Päihteet	10
4.2	Päihteet ja lainsäädäntö	12
4.3	Nuoret ja päihteet	13
4.4	Nuorten päihteiden käyttö aikaisempien tutkimusten valossa	14
4.5	Nuorten tiedonhaku päihteistä aikaisempien tutkimusten valossa	17
5	EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ	20
6	TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSONGELMAT	21
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	22
7.1	Tutkimuslupa	24
7.2	Aineistonhankintamenetelmät	24
7.3	Otanta	25
7.4	Mitä vaaditaan hyvältä kyselylomakkeelta	25
7.5	Yleisimmät kyselylomakkeen kysymystyypit ja ns. asenneasteikkokysymykset	26
7.6	Kyselylomakkeen testaus	27
7.7	Saatekirje	27
8	TUTKIMUKSEN TULOKSET	28
8.1	Vastaajien taustatiedot	28

8.2	Tukioppilaiden päihteiden käyttö	29
8.3	Tukioppilaiden avunsaanti päihteiden käytöstä selviämiseen	34
8.4	MLL:n Lahden yhdistys ry:n kehittämiseen liittyvät kysymykset	36
9	POHDINTA	38
9.1	Tulosten tarkastelu	38
9.2	Tutkimuksen eettisyys	40
9.3	Tutkimuksen luotettavuus	40
9.4	Jatkotutkimusaiheita	42
	LÄHTEET	44
	LIITTEET	47

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö käsittelee ajankohtaista aihetta eli nuorten asenteita ja suhtautumista päihteisiin. Nuorten koululaisten hyvinvointi on nykyisin lähes päivittäin esillä jossakin mediassa. Olemme saaneet lukea viime aikoina erilaisista julkaisuista, että nuorten suhtautuminen päihteisiin on muuttunut entistä sallivammaksi. Koska nuoret ovat tulevaisuutemme, halusimme olla mukana nuorten terveyden edistämässä ja päihteidenkäytön ehkäisyssä. Opinnäytetyön aihevalintaan vaikutti olennaisesti kiinnostuksemme nuorten päihdehoitotyötä kohtaan. Opinnäytetyön lopullinen aihe muotoutui yhdessä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry:n kanssa.

Nuorten päihdekäyttäytymistä on tutkittu Euroopan unionissa, Suomessa yleisellä tasolla sekä maakunnittain. Tutkimuksia on myös tehty erilaisille kohderyhmille, kuten urheilulukiolaisille ja jääkiekk junioreille. Erikseen tukioppilaiden päihdekäyttäytymistä ei kuitenkaan vielä oltu tutkittu. Opinnäytetyössämme olemme hyödyntäneet tuoreita tutkimuksia sekä päihteitä ja nuoria koskevaa kirjallisuutta.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää yhteistyökumppanimme Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yksikön tukioppilaiden suhtautumista päihteisiin ja kartoittaa heidän päihteiden käyttöä. Lisäksi selvitimme mistä tukioppilaat halusivat ja saavat tietoa päihteistä. Tavoitteena oli, että Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yksikkö hyötyisi tuloksista suunnitellessaan tukioppilaiden koulutusta.

2 MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO

2.1 Mannerheimin Lastensuojeluliiton toiminta ja tavoitteet

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) on kansalaisjärjestö, joka edistää lapsen ja lapsiperheen hyvinvointia. Liitossa on yli 92 000 jäsentä ja 565 paikallisyhdistystä eri puolilla Suomea. Paikallisyhdistysten toimintaa on tukemassa 13 piirijärjestöä. MLL:n paikallisyhdistysten kautta on tarjolla kaikenikäisille mahdollisuus osallistua toimintaan yhdessä lasten, nuorten ja lapsiperheiden kanssa. MLL:n toiminnan perusta on paikallisessa vapaaehtoistoiminnassa, joka edistää lapsiperheiden hyvinvointia ja aktiivista kansalaisuutta. MLL:n toimintaa ovat muun muassa auttavat puhelin- ja nettipalvelut, nuoriso- ja koulu yhteistyö (mm. tukioppilastoiminta), lapsi- ja perheteroiminta, joihin kuuluvat mm. perhekahvilat, vertaisryhmät, kerhotoiminta ja kylämummi- ja -vaari-toiminta. (Tietoa MLL:sta 2010.)

MLL on järjestö, joka ajaa lapsen etua kehittämällä ja suojelemalla lapsuutta edistävää kasvatuskulttuuria sekä tuomalla yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon tietoa lapsen ja lapsiperheiden asemasta ja tarpeista. MLL:n päämäärien mukaan jokaisella lapsella on oikeus hyvään, turvalliseen ja onnelliseen lapsuuteen. Toimintaperiaatteisiin kuuluvat lapsen näkökulman huomioon ottaminen, vapaaehtoisten ja ammattilaisten kumppanuus, tekemisen riemu, avoimuus, yhteistyöhakuisuus, näkyvyys, riippumattomuus sekä hyvä talouden hoito. (Tietoa MLL:sta 2010.)

MLL:n arvot ovat lapsen ja lapsuuden arvostus, yhteisvastuullisuus, inhimillisyys, suvaitsevaisuus ja ilo. MLL:n tavoitteena on tuoda lapsuus näkyväksi, lisätä lapsuuden arvostusta ja näkyvyyttä yhteiskunnassa sekä tuoda lapsen näkökulmaa päätöksentekoon. MLL:n tavoitteena on myös edistää lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä tasapainoisiksi ihmisiksi sekä lapsiperheiden hyvinvointia tarjoamalla vertaistukea ja luomalla osallistumismahdollisuuksia eri elämänvaiheissa. (Tietoa MLL:sta 2010.)

2.2 Tukioppilastoiminta

Tukioppilastoiminta on peruskouluissa vertaistuen ajatukseen pohjautuva tukijärjestelmä. Tukioppilas on tavallinen, vapaaehtoinen oppilas, jolla on halu toimia kouluyhteisön hyväksi ja auttaa muita oppilaita. Tukioppilaat saavat koulutuksen ja toiminnasta vastaa koulussa työskentelevä yhteistyöhenkilö. (Huusko, Huoponen, Lindholm & Salovaara 2005, 9.)

MLL aloitti maassamme tukioppilastoiminnan vuonna 1972. Reilussa kolmessakymmenessä vuodessa tukioppilastoiminta on levinnyt koko maahan. Verkostossa on mukana 10 000 tukioppilasta, noin 600 ohjaajaa ja yli 50 kouluttajaa. Toimintaa edistetään ja koordinoidaan MLL:n keskusjärjestössä ja piirijärjestöissä. (Huusko ym. 2005, 9.) Vuoteen 2010 mennessä verkosto on kasvanut noin 14 000 tukioppilaaseen ja noin 750 tukioppilasohjaajaan. Lahdessa toimii vuosittain noin 90 tukioppilasta. (Niuranen 2010.)

Tukioppilastoiminta kattaa noin 90 % peruskoulujen 7-9.-vuosiluokista. Tukioppilastoiminnan pohjana on vertaistuki, jossa nuoret tukevat toisiaan keskustelemalla ja järjestämällä yhteistä toimintaa. Toiminta lisää nuorten välistä vastuuntuntoa, vaikuttamismahdollisuuksia ja yhteistyötä koulussa. Tukioppilaat ovat koulun oppilaita ja tietävät, mitä nuorten maailmaan kuuluu. Toiminta on yhteisten asioiden eteenpäin viemistä ja nuoren äänen esiintuomista. Se on aikuisten ja nuorten välistä vuoropuhelua, jossa nuoret voivat päästä mukaan päättämään yhteisistä asioista. (Huusko ym. 2005, 9–11.)

MLL:n Lahden yhdistys ry järjestää vuosittain tukioppilaiden peruskoulutuksen, jossa käsiteltäviä teemoja ovat muun muassa:

- tukioppilaan tehtävät
- itsetuntemus
- ihmissuhdetaitojen kehittyminen
- ryhmässä toimiminen
- toiminnan tavoitteellisuus ja suunnittelu koulussa (Tukea oppilaalta oppilaalle 2010.)

Tukioppilaskurssit järjestetään kevätlukukaudella. Kurssin kokonaislaajuus on 16 tuntia, joka jakautuu kahdelle viikonlopulle. Koulutetuille tukioppilaille järjestetään yleensä ainakin yksi yhteinen tapaaminen seuraavan kouluvuoden aikana. Jatkokoulutusta järjestetään myös kysynnän mukaan. (Tukea oppilaalta oppilaalle 2010.)

2.3 Tukioppilastoiminnan arvot ja tavoitteet

Arvot ohjaavat toimintaa ja heijastavat niitä asioita, joiden vuoksi halutaan toimia. Ensisijaisesti toimintaa ohjaavat koulun omat arvot. Tämä näkyy esimerkiksi suhtautumisessa tukioppilaiden päihteettömyyteen. Päihteiden käyttöön liittyvissä kysymyksissä tukioppilastoiminnassa noudatetaan koulun sääntöjä. Monissa kouluissa on päädytty siihen, että jos tukioppilaiden roolina on puhua päihteettömyydestä, heidän oman käyttäytymisensä tulee olla linjassa puhutun kanssa. (Haiminen ja Salovaara 2003, 4.)

Tukioppilaiden omia arvoja Haiminen & Salovaaran (2003, 4) sekä Huusko ym. (2005, 10–11) mukaan ovat:

- suvaitsevaisuus, erilaisuuden hyväksyminen
- vapaaehtoisuus, halu kantaa yhteistä vastuuta ja toimia koko kouluyhteisön parhaaksi
- luottamuksellisuus, vaitiolovelvollisuus
- osallisuus, omaehtoinen toiminta antaa uskoa omiin vaikutusmahdollisuuksiin
- nuoruus ja nuoruuden arvostus, oman ikäistensä asiantuntija
- toiminnalla ilon tuominen kouluyhteisölle
- nuorten äänen kuuluminen, mahdollisuus vaikuttaa koulun toimintaan

Tukioppilastoiminnan tavoitteena on edistää hyviä toverisuhteita, kouluviihtyvyyttä, yhteisvastuuta sekä turvallista ja kannustavaa ilmapiiriä koulussa. Tavoitteena

on myös lisätä oppilaiden ja opettajien välistä yhteistyötä. Näin tukioppilastoiminnasta hyötyy koko kouluyhteisö. (Huusko ym. 2005, 9–11.)

Jokaisella tukioppilastoimintaan lähtevällä oppilaalla on omat tavoitteensa, samoin ohjaajilla. Tukioppilastoiminnalla on monia kauaskantoisia tavoitteita, joita ei aina tässä hetkessä huomaa. Esimerkiksi jokin positiivinen kokemus voi edistää päihteettömyyttä. Tukioppilastoiminnan oppaan mukaan koulutuksen tavoitteena on muun muassa myönteisen ihmiskäsityksen syntyminen, kehittyminen ihmisenä, ennaltaehkäisevä toiminta ja oppiminen. (Haiminen & Salovaara 2003, 6–7.)

Myönteinen ihmiskäsitys syntyy, kun nuori saa sosiaalisia valmiuksia huomioida toisen nuoren tilanteen ja oppii luomaan yhteistyötä aikuisten kanssa kouluyhteisössä, jossa kaikki ovat tasavertaisia. Kehittyminen ihmisenä tarkoittaa nuoren vahvistuvaa näkemystä omasta nykyisestä minästään. Ennaltaehkäisevän toiminnan tavoitteena ovat muun muassa koulukiusaamisen ehkäisy ja suvaitsevaisuuden edistäminen. Tukioppilastoiminnalla pyritään innostamaan nuoria havaitsemaan roolinsa yhteisössä ja huomaamaan, miten heidän toimintansa kytkeytyy laajempaan yhteisölliseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan. Tukioppilaat toimivat yhteisössä innostajina, jotka motivoivat muita nuoria. Oppiminen on vapaamuotoista ja tapahtuu toiminnan lomassa. (Haiminen & Salovaara 2003, 6–7.)

3 NUORUUS

3.1 Nuoruuden määritelmä

Opinnäytetyömme aiheena on nuorten suhtautuminen päihteisiin, ja tässä luvussa käsittelemme nuoruutta kehityspsykologian näkökulmasta. Tutkittavana oleva joukko koostui 15–16-vuotiaista nuorista. Tämän vuoksi on tärkeää ymmärtää nuoren kehitystä kokonaisuutena, joten olemme tarkastelleet nuoruutta laajasti. Suhtautuminen asioihin, kuten päihteisiin, muuttuu nuoren kehityksen mukaan.

Nuoruutta on vaikea määritellä tarkalleen tiettyyn ikään kuuluvaksi. Yleisesti kuitenkin katsotaan nuoruuden alkavan biologisista muutoksista, puberteetista. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén 2007, 18.) Nuoruutta tarkastellaan usein siirtymävaiheena aikuisuuteen. Nuoruusvaihe merkitsee mahdollisuuksia ja kykyjä rakentaa itsenäistä elämää ihmissuhteissa sekä itsen toteuttamisen alueilla kuten opiskelussa ja harrastuksissa. Nuoruuteen kuuluu oleellisesti nuoren asteittainen irrottautuminen vanhemmistaan ja kehitys kohti itsenäistä, vastuullista toimijaa. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 166.) Tutkimuksessa kysyimme tuntevatko nuorten vanhemmat nuoren kaveripiirin ja tietävätkö vanhemmat mitä nuoret vapaa-ajallaan tekevät. Tutkimusjoukko oli jo sen ikäinen, etteivät vanhemmat aina olleet näistä tietoisia. Tämä havainto tuki nuoren normaalia irrottautumista vanhemmista ja kehittymistä kohti aikuisuutta.

Aaltonen ym. (2007, 18) ovat jakaneet nuoruuden kolmeen eri vaiheeseen: varhaisnuoruuteen (n. 11–14 v), keskinuoruuteen (n. 15–18 v) ja myöhäisnuoruuteen (n. 19–25 v). Samanlaiseen jakoon ovat päätyneet myös Kronqvist ja Pulkkinen (2007, 166). Tutkimukseen osallistuneet nuoret olivat juuri siirtyneet keskinuoruuteen. Varhaisnuoruudesta käytetään usein nimeä murrosikä, koska silloin nuoren biologiset muutokset ovat suurimmillaan. Psykososiaalisella alueella merkittäviä asioita varhaisnuoruudessa ovat kapinointi auktoriteetteja, kuten vanhempia vastaan, sekä ystävyysuhteiden luominen ikätovereiden kanssa. Keskinuoruudessa painottuvat identiteettikysymykset ja pyrkimys selkeyttää minäkokemuksia. Tutkimukseen osallistuneet nuoret ovat iässä, jossa esimerkiksi päihteiden, kuten tupakan, kokeileminen kiehtoo. Syynä voi olla halu kapinoida auktoriteetteja vastaan ja osalle päihteiden käyttö, esimerkiksi tupakointi, voi muodostua osaksi identiteettiä. Myöhäisnuoruudessa identiteettiin liittyvät kysymykset laajenevat ja nuori pohtii ideologisia teemoja sekä omaa asemaansa muiden joukossa. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 166–167.)

Nuoruusiän suurimmat fyysiset muutokset ajoittuvat varhais- ja keskinuoruuteen. Murrosiän alkaessa sukupuolirauhasiin vaikuttava hormonien erityis lisääntyy ja kasvuhormonin erityis muuttuu. Murrosikään liittyy muutaman vuoden mittainen kasvupyrähdys ja silloin nuori kehittyy vähitellen sukukypsäksi naiseksi tai mie-

heksi. Nuorelle on lapsuuden aikana kehittynyt käsitys itsestä, miltä hän näyttää ja miten hänen kehonsa toimii. Oman kehon muuttuminen ja seksuaalisten tarpeiden herääminen muuttaa nuoren minäkuvaa ja käsitystä itsestä, mikä voi vaikuttaa itsetuntoon myönteisesti tai kielteisesti. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 167–168.) Nuori voi pyrkiä vahvistamaan esimerkiksi päihteiden käytöllä itsetuntoaan.

Nuoruusiässä nuori ikään kuin palaa pienen lapsen tapaan hahmottaa maailmaa kokonaisvaltaisesti. Tunteet ovat yhteydessä nuoren kiinnostuksen kohteisiin, ja nuori toimii korostuneesti tuntemustensa ja olojensa pohjalta. Nuoruuteen kuuluu myös voimakasta aiemmin opitun kyseenalaistamista ja kriittistä tarkastelua. Kriittisyys on merkki itsenäisen ajattelun harjoittamisesta ja erilaiset aatesuunnat ja ideologiat kiinnostavat tarjoten tapoja hahmottaa maailmaa. Nuoren ajattelua voi kuvata termillä nuoruuden egosentrismi eli minäkeskeisyys, jolla tarkoitetaan nuoren maailmankuvan keskittymistä vahvasti oman itsen ympärille. Tämä johtaa usein kriittisyyteen auktoriteetteja kohtaan. Nuoren on vaikea kestää kritiikkiä, ja hän löytää helposti vikoja toisista. Nuoruuteen kuuluu vapautuminen konkreettisesti ajattelusta ja kyky abstraktiin ajatteluun. Nuori kykenee tekemään päätelmiä siitä, mitkä asiat johtavat mihinkin, ja pystyy tekemään johtopäätöksiä ilmiöistä. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 168–169.) Minäkeskeisyyden vuoksi nuori olettaa muiden kiinnittävän häneen paljon huomiota ja uskoo omien kokemustensa olevan ainutlaatuisia. Nuoresta saattaa tuntua, etteivät vaarat koske häntä, mikä voi johtaa päihteiden käyttöön, esimerkiksi alkoholinkäyttöön. Nuori kuitenkin ymmärtää ainakin jossain määrin mihin päihteiden käyttö voi pahimmillaan johtaa.

3.2 Nuoren kehityshaasteita

Nuoren persoonallisuuden eli identiteetin kehitykseen vaikuttavat hänen kohtamansa kehitystehtävät ja -haasteet. Lyytinen, Korhokangas ja Lyytinen (1995, 259) ovat listanneet keskeisiä nuoruuden kehitystehtäviä, joita ovat muun muassa

- uusien suhteiden luominen ikätovereihin
- sukupuolirollin omaksuminen
- avioliittoon, työ- ja perhe-elämään valmistautuminen

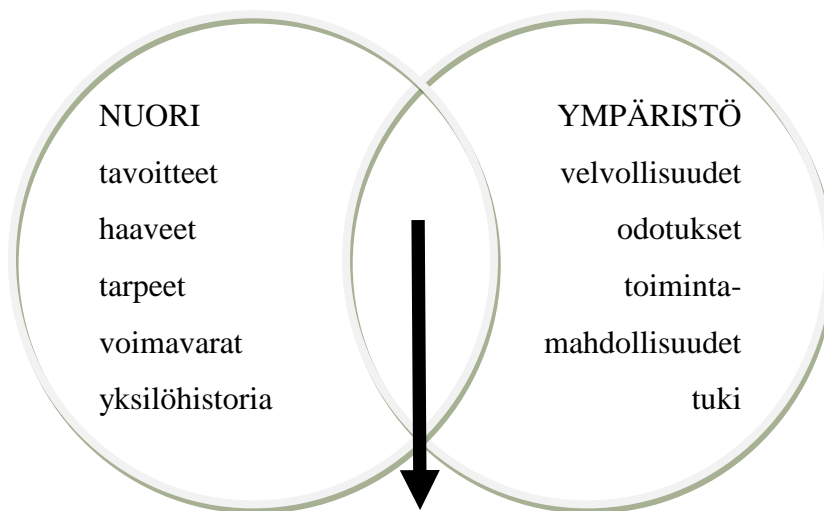
- emotionaalisen itsenäisyyden saavuttaminen

Aaltonen ym. ovat puolestaan luetelleet tavoitteita, joita nuori itse ja hänen ympäristönsä tyypillisesti pohtivat ja muokkaavat kehityshaasteiksi. Näitä ovat esimerkiksi

- muuttuvan kehon ja oman olemuksen hyväksyminen
- itsenäisempi tunteiden hallinta
- abstraktimman, joustavamman ajattelun saavuttaminen
- laajemman sosiaalisen verkoston muodostaminen
- vastuun ottaminen omasta ja ympäristön hyvinvoinnista. (Aaltonen ym. 2007, 23.)

Aaltosen ym. mukaan kuitenkin pelkkien kehitystehtävien luetteleminen on yksipuolista, koska jokainen yksilö pyrkii myös itse asettamaan tavoitteita elämälleen sekä tietoisesti että tiedostamattaan. Nuori siis luo elämälleen haasteita. Siksi Aaltonen ym. käyttävät termiä kehityshaaste kuvatakseen nuoren itsensä asettamien tavoitteiden sekä yhteiskunnan asettamien tavoitteiden välisiä kompromisseja. (Aaltonen ym. 2007, 19.)

Tutkimusten mukaan jokaisella nuorella on yksilöllisiä voimavaroja, joilla hän saavuttaa henkilökohtaiset tavoitteensa ja haaveensa. Näille tavoitteille ympäristö luo tietyt odotukset sekä toimintamahdollisuudet. Tukioppilaalla on tiettyjä velvollisuuksia ja nämä ohjaavat nuoren toimintaa arjessa. Päihteettömyys on yksi tukioppilaiden arvoista, mutta esimerkiksi kaveripiiri voi altistaa päihteiden käytölle. Jos nuori onnistuu esimerkiksi kieltäytymään päihteiden käytöstä, se ruokkii hänen positiivista minäkuvaansa sekä itseluottamustaan ja jatkossa kieltäytyminen on helpompaa. Kuvio 1 on yhdenlainen kaavio nuoren kehityshaasteista. (Aaltonen ym. 2007, 82)

KEHITYSHAASTEET

ONNISTUMINEN

- positiivinen minäkuva
- tunne elämäntilanteesta

EPÄONNISTUMINEN

- negatiivinen minäkuva
- huono itsetunto ja elämäntilanteen hallinta
- syrjäytymisriski

KUVIO 1. Nuoren kehityshaasteet (Aaltonen ym. 2007, 82)

3.3 Nuoren kehitysympäristö

Kronqvistin ja Pulkkinen mukaan (2007, 47) ympäristön erilaiset tasot vaikuttavat yksilön kehitykseen. Mikrosysteemillä tarkoitetaan ympäristötekijöitä, jotka ovat välittömässä suhteessa nuoreen. Esimerkkejä tukioppilaan mikrosysteemeistä ovat perhe ja koulu, joista tärkeimpänä voi pitää perhettä. Perhe luo erityisen suhteen kehittyvän nuoren ja hänen lähimpien ystävien välille. Yleensä nuoren suhde vanhempiin ja sisäriin kestää koko elämän ajan ja luo malleja muille vuorovaikutussuhteille. Mesosysteemi tarkoittaa yhteyksiä mikrosysteemin välillä. Esimerkiksi nuoren koulumenestys ei riipu vain kouluopetuksesta, vaan siihen vaikuttaa myös kuinka kouluasiat ovat mukana nuoren vapaa-ajalla ystävien ja vanhempien kanssa. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 48–49; Aaltonen ym. 2007, 21.) Tutkimuksemme nuorten arkeen vaikuttavat mikrosysteemitasolla varsinkin perhe ja koulu.

Ekosysteemi merkitsee sosiaalista ympäristöä, johon kehittyvä nuori itse ei joka-päiväisessä elämässään kuulu, mutta joka vaikuttaa kokemuksiin ympäristöstä. Esimerkiksi vanhemman työelämä merkitsee nuorelle ekosysteemitason ympäristöä, ja se vaikuttaa nuoren elämään merkittävästi. Toisena esimerkkinä on kunnallinen terveydenhuolto, joka on etäällä nuoren arjesta, mutta vaikuttaa suuresti nuoren välittömään ympäristöön. Löyhempiä ekosysteemin instituutioita ovat perhe, suku ja ystäväpiiri. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 49–50; Aaltonen ym. 2007, 21.) Tutkimuksemme nuorten arkeen vaikuttavat ekosysteemitasolla esimerkiksi terveydenhuolto.

Makrosysteemillä tarkoitetaan laajempia kulttuuritekijöitä, jotka vaikuttavat kaikkiin toimintoihin ja vuorovaikutussuhteisiin kaikilla sisemmällä tasoilla. Makrosysteemi sisältää näkymättömän ympäristön kuten kulttuuriarvot, lait, tavat, resurssit ja rajoitukset. Nuoren kehitykseen vaikuttaa paljon, kuinka yhteiskunta arvostaa edellä mainittuja asioita. Esimerkiksi Pohjoismaissa arvostetaan korkeatasoista terveydenhuoltoa ja koulutusta. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 50; Aaltonen ym. 2007, 21.) Tutkimuksemme nuorten arkeen vaikuttavat makrosysteemitasolla etenkin lait. Lain mukaan päihteet ovat kiellettyjä alle 18-vuotialta, näin makrosysteemi pyrkii rajoittamaan nuorten päihteiden käyttöä.

4 NUORET JA PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ

4.1 Päihteet

Päihde sana on yleisnimike kaikille kemiallisille aineille, jotka elimistöön päästyään aiheuttavat päihtymyksen tunteen tai humalatilan (Dahl & Hirschovits 2002, 5). Päihteet vaikuttavat jokaisen ihmisen kohdalla yksilöllisesti ihmisen psyykkiin ja fyysisiin toimintoihin ja tajunnan, tietouden tasoon. Päihdyttävää ainetta käytävällä ilmenee käyttöön liittyviä käyttäytymisen muutoksia, jotka vaikuttavat monin eri tavoin käyttäjän elämään. (Havio, Inkinen & Partanen 2009, 66.)

Suomessa on sosiaalisiksi päihteiksi luokiteltu tupakka ja alkoholi. Tupakka tuotteita ovat piippu, sikari, tupakka, purutupakka ja nuuska (Dahl & Hirschovits 2002, 5, 127). Suomen Tupakkalaissa 693/1976, 1 §:ssa (20.8.2010/698) on tupakoinnin käytön loppuminen asetettu tavoitteeksi. Alkoholi on keskushermostoa lamaava aine. Teknisten liuottimien imppaaminen aiheuttaa myös voimakkaan päihtymyksen, mutta laissa ne luokitellaan myrkyiksi. Impattavia aineita ovat muun muassa liimat, tinneri, kynsilakanpoistoaine, bensiini ja aerosolit kuten hiuslakat ja spraymaali. (Dahl & Hirschovits 2002, 5, 109, 130.)

Huumaavat aineet voidaan jakaa alaryhmiin vaikutustensa perusteella: 1) keskushermostoa kiihottavat aineet 2) keskushermostoa lamaavat aineet 3) hallusinogeenit 4) kannabis on määritelty omaksi farmakologiseksi ryhmäksi, koska sen vaikutukset ovat kolmenlaisia: lamaavia, joissain tapauksissa keskushermostoa kiihdyttäviä ja hallusinogeenisiä. Tunnetuimmat keskushermostoa kiihdyttävät aineet ovat amfetamiini ja kokaiini sekä niiden johdannaiset. Keskushermostoa lamaavia aineita ovat opiaatit kuten heroini, oopiumi, morfiini ja buprenorfiini, joka on synteettinen opiaatti ja on käytössä terveydenhuollossa vahvana kipulääkkeenä. Hallusinogeenisiä aiheuttavia aineita ovat mm LSD eli d-lysergidihapon dietyyliamiadi ja psykykeen vaikuttavat sienet, joita tunnetaan Suomessa ainakin 15 lajia. Ryhmän viimeisenä tulevat kannabistuotteet, joita ovat hasis, marihuana ja kannabisöljy. (Dahl & Hirschovits 2002, 5, 7, 17, 22, 31, 51, 61, 67.)

Huumeena voidaan käyttää myös lääkkeitä. Lääkkeiden väärinkäytön muotoja ovat lääkkeiden liikakäyttö (lääkettä käytetään enemmän tai pidempään kuin olisi tarpeen), sekakäyttö (erilaisten lääkkeiden ja huumeiden tai lääkkeiden ja alkoholin yhteiskäyttö) ja lääketottumus (otetaan lääkettä sairauden parantumisen jälkeen, joko vieroitusoireiden pelon takia tai tottumuksesta). Väärin käytettyjä lääkkeitä ovat muun muassa unilääkkeet, rauhoittavat lääkkeet ja kipulääkkeet. (Dahl & Hirschovits 2002, 79.)

Doping katsotaan perinteisesti kilpaurheilun ongelmaksi, mutta dopingaineiden käyttö on lisääntynyt harrasteurheilijoiden sekä urheilua harrastamattomien nuorten joukossa. Dopingaineiksi luetellaan Kansainvälisen Olympiakomitean mukaan

muun muassa testosteroni, anaboliset steroidit, kasvuhormoni, istukkahormoni ja kortisoli. (Dahl & Hirschovits 2002, 97–108.)

Tutkimuksessa kysyimme päihteiksi luokiteltujen aineiden käyttöä: alkoholi, tupakka, kannabis, nuuska ja muut aineet. Muut aineet jaoinme impattaviin aineisiin, huumeisiin, huumaaviin lääkeaineisiin ja dopingaineisiin. Kysyimme samalla tukioppilaiden suhtautumista edellä mainittuihin päihteisiin.

4.2 Päihteet ja lainsäädäntö

Nuorisolain (72/2006) 2 §:ssa on määritelty, että nuorilla tarkoitetaan alle 29-vuotiaita. Tupakkalain (693/1976) 11 §:ssa tupakkatuotteiden maahantuonti ja myynti on kielletty alle 18-vuotiailta. Asetuksessa vaarallisen kemikaalin vähittäismyynnistä (676/1993) 2 §:ssa määritellään myrkyllisten tai erittäin myrkyllisten kemikaalin luovuttamisen edellytyksiä. Tässä asetuksessa määritellään, että myrkyllisiä tai erittäin myrkyllisiä kemikaaleja saa luovuttaa vain 18 vuotta täyttäneelle lukuun ottamatta polttoainetta. Metanolipitoista polttoainetta saa kuitenkin luovuttaa alle 18-vuotiaalle vain holhoojan kirjallisella suostumuksella.

Alkoholilain (1143/1994) 16 §:ssa määritellään, että 18 vuotta täyttäneelle henkilölle voidaan myydä mietoja alkoholijuomia, joissa on alkoholia korkeintaan 22 %. 20 vuotta täyttäneelle henkilölle voidaan myydä väkeviä alkoholijuomia, joissa alkoholia on enemmän kuin 22 %. Mikäli on syytä olettaa alkoholin välittämistä tai sen luvaton luovuttamista alkoholia ei saa myydä edellisiä kriteerejä täyttävälle henkilölle.

Rikoslain (39/1889) 44 luvun 6 §:ssa määritellään laitton yritys valmistaa tai dopingaineen valmistus dopingrikokseksi. Myös dopingaineen tuonti maahan, myynti, välitys, luovuttaminen tai muun tapainen levittäminen on määritelty rikokseksi. Rikoslain (39/1889) 44 luvun 7 §:n mukaan dopingaineen levittäminen alaikäiselle on törkeä dopingrikos. Dopingaineen käyttämistä ei ole säädetty rikoslaisissa rangaistavaksi. Huumausainelain (1289/1993) 8 §:ssa määritellään, että huumausaineita haltuunsa saanut on velvollinen viipymättä luovuttamaan ne poliisille, tulli-

tai rajavartiointiviranomaiselle. Lääkkeiden käyttäminen muutoin kuin asianmukaiseen tarkoitukseen lasketaan huumausaineen käytöksi, jos lääkeaine kuuluu huumausaineluetteloon (Lääkkeet 2010).

Nuorisolain nojalla tutkimukseen osallistuneet olivat nuoria. Tutkimuksemme kohderyhmä koostui 15–16 vuoden ikäisistä tukioppilaista, joille päihteet ovat lain mukaan kiellettyjä.

4.3 Nuoret ja päihteet

Varhaisnuoren suhtautuminen päihteisiin muuttuu yleensä siinä vaiheessa, kun hän siirtyy ala-asteelta yläasteelle. Poikkeuksiakin tietysti ilmenee. Aiempi kielteisempi kanta päihteisiin muuttuu helposti uteliaisuudeksi ja kokeilujen mukana positiiviseksi. Murrosiässä yleisimmät kokeiltavat päihteet ovat tupakka ja alkoholi. Osa nuorista kokeilee myös kannabista ja jotkut muitakin huumeita. Huumeita kokeilevilla nuorilla käyttö saattaa jäädä: a) kokeiluksi b) viihdekäytöksi c) ihastumiseksi aineisiin, josta seuraa säännöllinen käyttö ja riippuvuus. (Lappalainen-Lehto, Romu & Taskinen 2008, 43–45.) Tutkimuksemme nuoret ovat juuri ohittaneet varhaisnuoruuden ja siirtyneet keskinuoruuteen. Täten kynnys kokeilla päihteitä on suurentunut. Päihteitä kokeilemattomilla tukioppilailla on kuitenkin olemassa riski kokeilla päihteitä ja pahimmassa tapauksessa jäädä niistä riippuvaisiksi.

Nuorten päihdekokeiluihin tulee reagoida välittömästi, kun sellainen havaitaan. Kun nuorelle puhutaan terveyden edistämisestä ja ylläpitämisestä tulisi samalla puhua päihteiden vaikutuksesta terveyteen. Nuori elää tässä hetkessä, eikä hän ajattele terveyttään tai tee päätöksiä pitkällä aikavälillä. Nuoria askarruttavia asioita voivat olla esimerkiksi päihteiden vaikutus ulkonäköön, fyysiseen kuntoon tai seurusteluun. (Havio, Inkinen & Partanen 2008, 168–170.) Osa tutkimuksemme tukioppilaista saattaa suhtautua päihteisiin kielteisesti

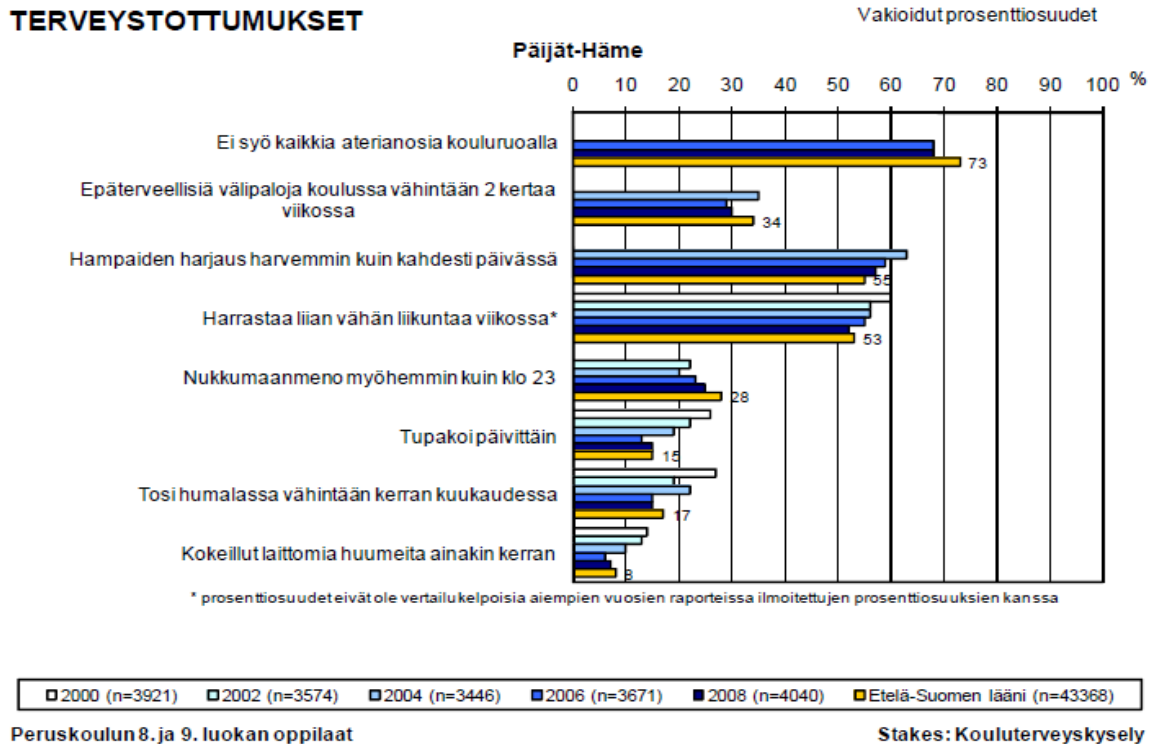
Irlantilaisille suunnatun terveydestä tiedottavan Internet julkaisun mukaan nuorten päihteiden käyttöön vaikuttavat monet asiat. Päihteiden käytön syitä ovat muun muassa halu esittää vanhempaa kuin on, kaveripiiriin mukaan toimiminen, hyvän olon hakeminen, aineen rauhoittava vaikutus ja ongelmien pakeneminen. (Drugs and young people 2000.) Nuoret nimeävät tietoisesti usein roolimalleikseen itseään vanhemmat nuoret ja vaikutteiden lähteeksi nuorten oman maailman. Tarkemmin asiaa tutkimalla selviää, että nuorten maailman ainekset ja päihdeasenteet nousevat pohjimmiltaan ympäröivästä yhteiskunnallisista käytännöistä ja aikuisten maailmasta. Nuorten maailmassa päihteiden käyttämisen ympärille on rakentunut vahva merkitysten verkosto, jota nuoret ylläpitävät ja tuottavat erillään ympäröivästä aikuisten maailmasta, mutta ainekset sinne otetaan juuri ympäröivästä aikuisten maailmasta. (Dahl & Hirschovits 2002, 207–210.) Tutkimuksemme tarkoitus ei ole etsiä erillisiä syitä nuorten päihteiden käyttöön. Tukioppilaiden päihteiden käytön taustalla saattaa kuitenkin olla edellä mainittuja asioita.

Monilla viime vuosina käytössä olleilla päihdekasvatusohjelmilla on melko samanlainen tausta-ajatus ja pääsisältö. Lähes kaikki keskittyvät sosiaalisten taitojen ja kieltäytymistaitojen sekä myönteisen minäkuvan vahvistamiseen, ihmissuhdetaitoihin ja asiantietoon eri päihteistä ja niiden haittavaikutuksista. MLL:n Lapselle Selvä Elämä ohjelmassa lähtökohta on samansuuntainen, mutta tukioppilaiden merkitys korostuu roolimallina. (Havio ym. 2009, 116.) Tutkimuksessa kysymme miten ja mistä tukioppilaat saavat ja haluaisivat saada tietoa päihteistä. Tämä on tärkeä tieto Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yksikölle sen kehittäessä koulutusta päihteistä tukioppilaille ja nuorille.

4.4 Nuorten päihteiden käyttö aikaisempien tutkimusten valossa

Kappaleessa käsittelemme nuorten päihteiden käyttöä Päijät-Hämeessä sekä Euroopan unionin alueella. Luvussa kahdeksan vertaamme näitä tutkimuksia omaan tutkimukseemme.

Kouluterveys (2008) –raportin mukaan Päijät-Hämeessä 8. ja 9. luokkalaisten päihteiden käyttö on ollut laskussa. Vuosien 2000–2008 välisenä aikana päivittäin tupakoivien nuorten määrä on ollut laskusuunnassa. Vuonna 2008 luku on jälleen kääntynyt pieneen nousuun, mutta on vielä alle vuoden 2000 tasosta. Myös humalajuominen vähintään kerran kuukaudessa on ollut laskujohtannainen (alimmillaan vuonna 2008), samoin kuin laittomia huumeita kokeilleet. (Kuvio 2.)

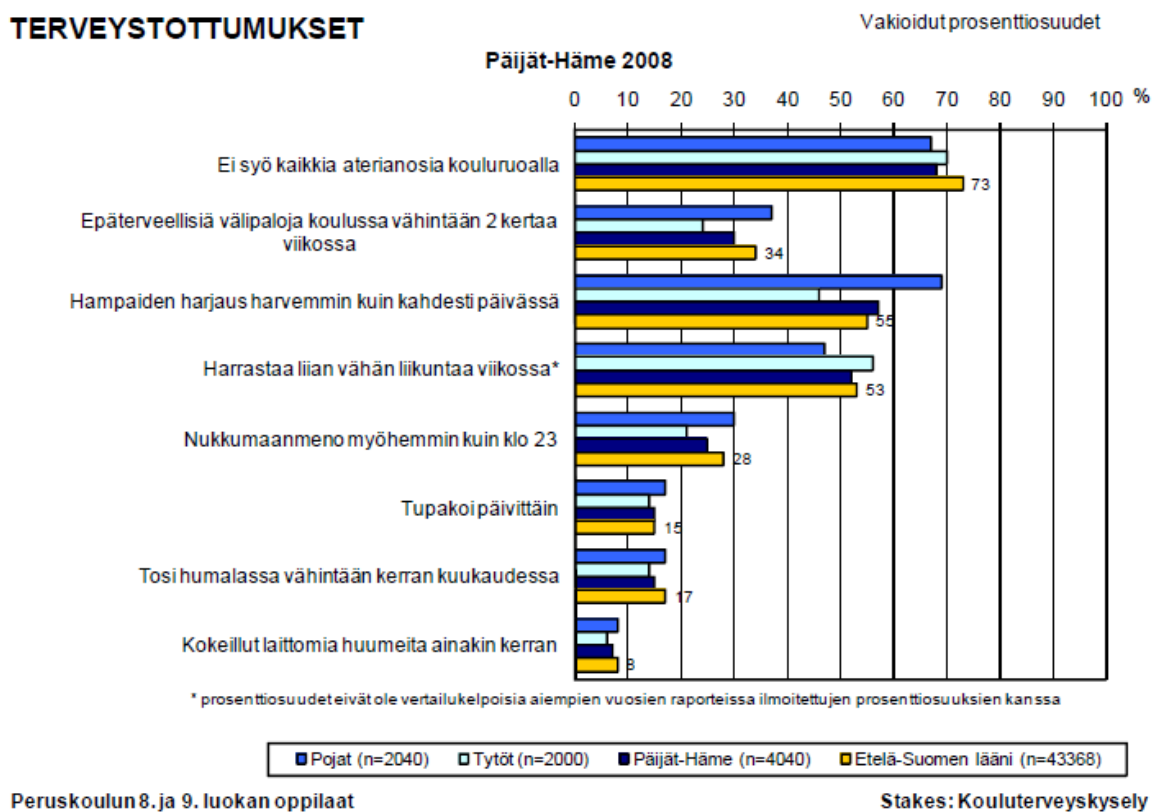

KUVIO 2. 8. ja 9. luokkalaisten päihteiden käyttö Päijät-Hämeen alueella vuosina 2000–2008 (Kouluterveys 2008)

Metso, Ahlström, Huhtanen, Leppänen ja Pietilän (2009, 15–22) tekemän raportin mukaan tupakoivien nuorten määrä on ollut laskusuunnassa. Vuonna 1995 lähes 80 % nuorista oli ainakin kerran kokeillut tupakkaa, kun taas vuonna 2007 tupakkaa oli kokeillut 60 %. Saman raportin mukaan nuorten humalahakuinen juominen on vuosina 1995–2007 ollut laskusuunnassa: 1995–1999 kolme neljäsosaa nuorista oli ollut humalassa, kun taas 2007 osuus oli vähän yli 60 %. Raportissa myös todettiin, että muita huumeita kokeilevat nuoret ovat edelleen pieni joukko. Yleensä huumeita kokeilleet ovat kokeilleet lisäksi kannabista.

Kuvio 3:sta näemme vastaajien päihteiden käyttöä, jaettuna tyttöihin ja poikiin Päijät-Hämeen alueella 2008. Pojat ovat kyseisen taulukon mukaan käyttäneet päihteitä Päijät-Hämeen alueella enemmän kuin tytöt. Opinnäytetyössä on tarkoitus tarkastella tukioppilas tyttöjen ja poikien eroa päihteiden käytössä.

TERVEYSTOTTUMUKSET

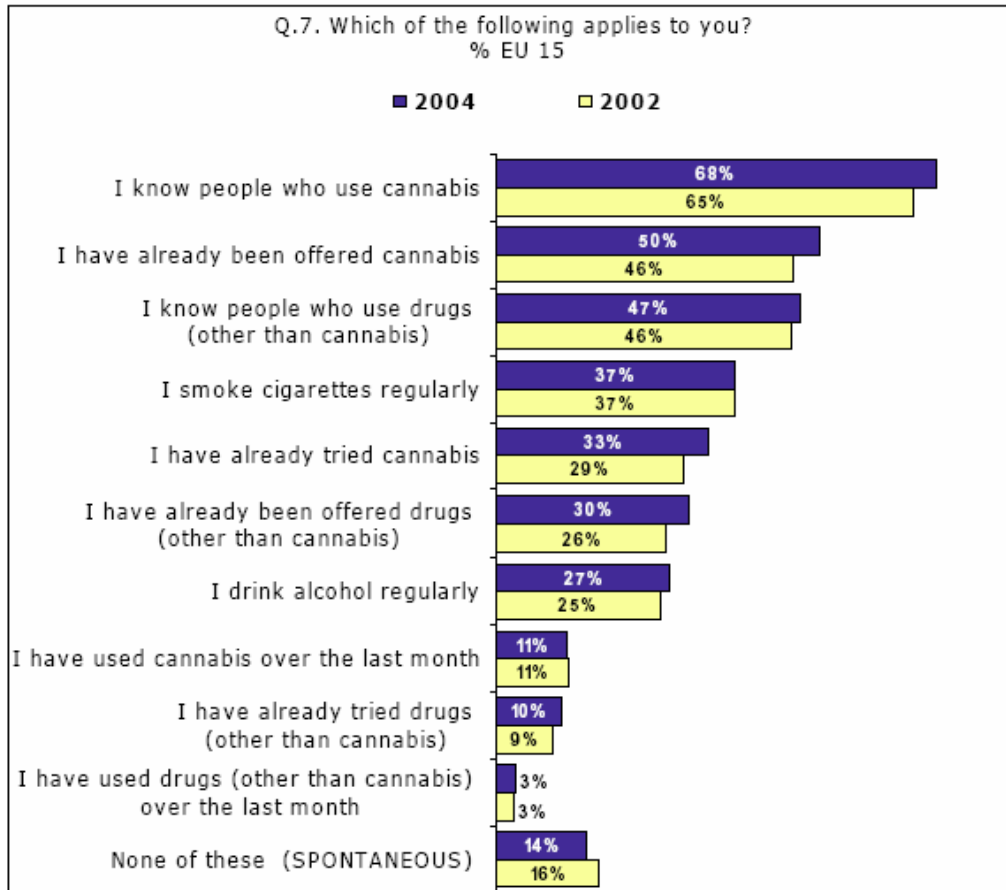

KUVIO 3. 8. ja 9. luokkalaisten poikien ja tyttöjen päihteiden käyttö Päijät-Hämeen alueella vuonna 2008 (Kouluterveys 2008)

Vuonna 2004 julkaistun Eurobarometrin mukaan (kuvio 4) kahdessa vuodessa nuorien päihteiden käyttö on lisääntynyt. Samanaikaisesti niiden henkilöiden määrä, jotka eivät ole kokeilleet päihteitä, on kääntynyt laskuun.

Eurobarometrin mukaan Suomessa nuorten kannabiksen ja muiden huumeiden käyttö on vähäisempää, kuin suurimmassa osassa EU-maita. Sen sijaan Suomessa nuorten tupakointi on yleisintä EU-maissa. Suomalaiset nuoret käyttävät baromet-

rin mukaan alkoholia keskimääräistä enemmän, kuin nuoret muualla EU:ssa.
(Young people and drugs 2004.)

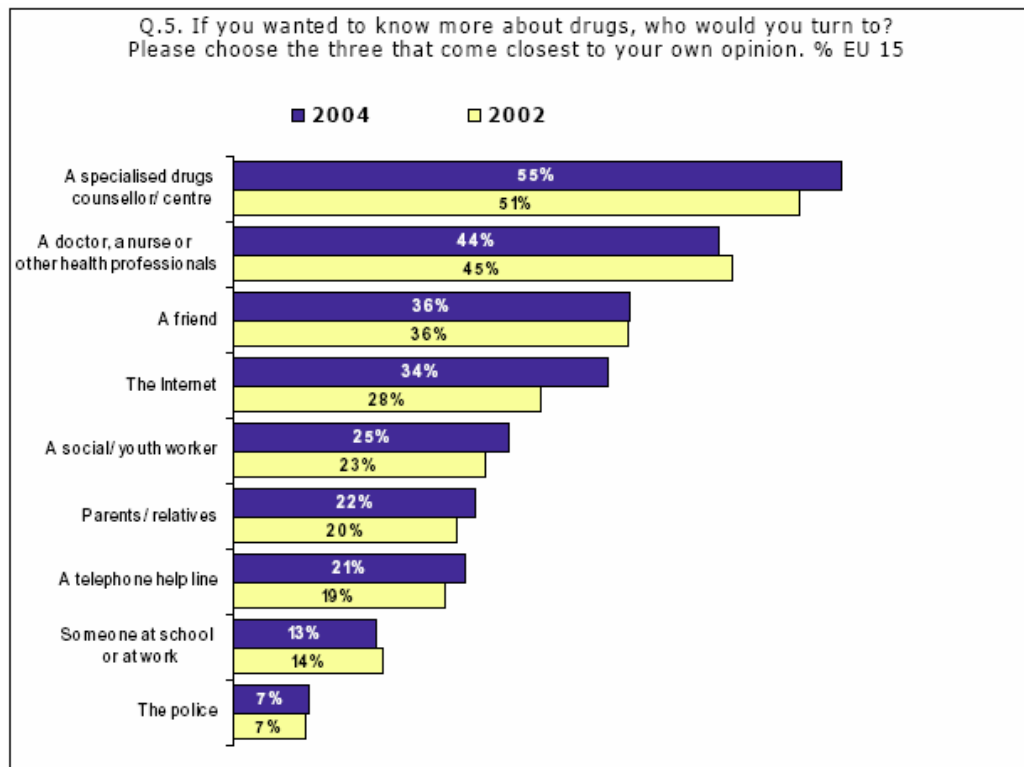
KUVIO 4. Nuorten 15–24 vuotiaiden päihteiden käyttö EU-alueella vuosina 2002 ja 2004. (Young people and drugs 2004)

4.5 Nuorten tiedonhaku päihteistä aikaisempien tutkimusten valossa

Kappaleessa käsittelemme nuorten tiedonhakua päihteistä Suomen sekä Euroopan unionin alueella. Luvussa kahdeksan vertaamme näitä tutkimuksia omaan tutkimukseemme.

Vuonna 2004 julkaistun Eurobarometrin mukaan nuoret hakevat mieluiten tietoa päihteistä niihin erikoistuneesta keskuksista, terveydenhuollon ammattilaisilta tai kaverilta. Internetin osuus tiedon hankinnassa on kasvanut taulukon mukaan eni-

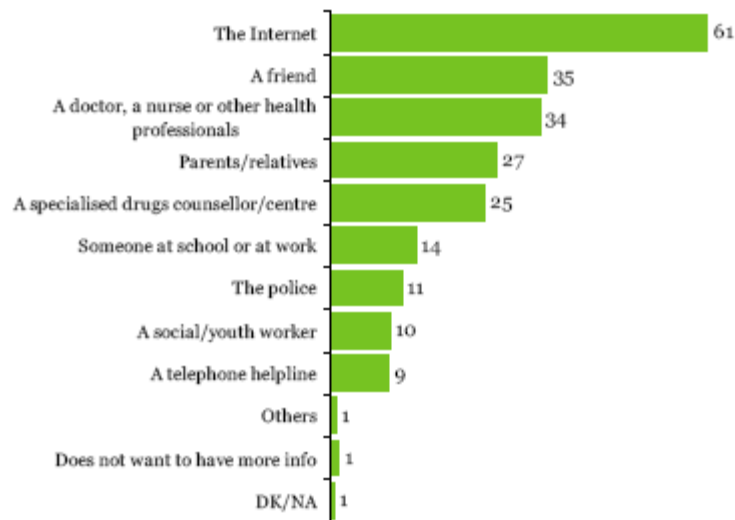
ten kahdessa vuodessa. Eurobarometrin mukaan nuoret hakevat vähiten tietoa koulusta tai poliisilta. (Kuvio 5.)

KUVIO 5. Mistä nuoret 15–24 vuotiaat hakevat tietoa päihteiden käytöstä EU-alueella vuosina 2002 ja 2004 (Young people and drugs 2004)

Vuonna 2008 julkaistun Eurobarometrin mukaan (kuvio 6) Internetin suosio haettaessa tietoa päihteistä on kasvanut edelleen verrattuna vuosiin 2002 ja 2004. Edelleen kaverien suosio on kasvanut. Sen sijaan päihteisiin erikoistuneista keskuksista tietoa ei enää haeta yhtä aktiivisesti, kuten ei myöskään terveydenhuollon ammattilaisilta. Vanhempien osuus on kasvanut 22 %:sta 27 %:iin.

Potential sources of information about illicit drugs and drug use

Q1. If you wanted to have more information about illicit drugs and drug use in general, who would you turn to? Please choose up to three.
 Base: all respondents; % of mentions by EU27

KUVIO 6. Mistä nuoret 15–24 vuotiaat hakevat tietoa päihteiden käytöstä EU-alueella vuonna 2008 (Young people and drugs among 15–24 year-olds 2008)

Kuvio 7:stä näemme suomalaisten nuorten eurobarometriin osallistuneiden vastauksia. Vastauksista käy ilmi, että Suomessa terveydenhuollon ammattilaisten osuus on merkittävin haettaessa tietoa päihteistä. Yhtään selkeästi heikompaa aluetta ei ole. Kuvio 8 näemme Internetin olevan suomalaisten nuorten keskuudessa suosituin keino hakea päihteistä tietoa. Tämä on linjassa EU:n yleiseen tasoon (Kuvio 6).

	Total N	A friend	Parents/relatives	Someone at school or at work	A doctor, a nurse or other health professionals	A social/youth worker	A specialised drugs counsellor/centre	The police
 EU27	12312	34.9	26.6	13.7	33.6	9.5	24.7	11.4
COUNTRY								
 Finland	502	25.9	15.3	13.8	33.6	14.9	15.9	18.6

KUVIO 7. Keneltä ihmiseltä suomalaiset nuoret 15–24 vuotiaat hakevat tietoa päihteiden käytöstä vuonna 2008 (Young people and drugs among 15–24 year-olds 2008)

	Total N	A telephone helpline	The Internet	Others	Does not want to have more info	It depends	None of these	DK/NA
 EU27	12312	9.4	60.6	0.8	1.4	0	0.3	0.6
COUNTRY								
 Finland	502	7.4	70.8	0.5	1.5	0	0.2	0

KUVIO 8. Mistä suomalaiset nuoret 15–24 vuotiaat hakevat tietoa päihteiden käytöstä vuonna 2008 (Young people and drugs among 15–24 year-olds 2008)

5 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

Heleniuksen (2007, 6) mukaan ehkäisevä päihdetyö edistää päihteettömiä elämäntapoja, vähentää päihdehaittoja ja lisää päihdeilmiön ymmärrystä ja hallintaa. Laadukas ja edistävää päihdetyö on luonteeltaan suunnitelmallista, tavoitteellista, pitkäjänteistä ja tutkimustietoon perustuvaa. Käytännön tasolla sen tulisi olla keskustelemaa, osallistavaa ja omaan ajatteluun kannustavaa. Tutkimuksessa pyrimme siihen, että nuori pysähtyisi miettimään kysymyksiä ja samalla omaa päihdeikäyttäytymistään. Näin yritämme kannustaa nuorta omaan ajatteluun. Saattaa myös olla, että tukioppilaat ovat myös keskustelleet tutkimuksesta yhdessä ja miettineet päihteiden käyttöä.

Havion ym. (2008, 108–109) mukaan ehkäisevä päihdetyö on kokonaisuudessaan määritelty toiminnaksi, jonka tavoitteena on edistää terveyttä, turvallisuutta, hyvinvointia edistämällä päihteettömiä elämäntapoja, ehkäisemällä ja vähentämällä päihdehaittoja sekä lisäämällä ymmärrystä päihdeilmiöistä. Paikallisella tasolla tämä toteutuu muun muassa kouluissa toteutettavilla ehkäisevillä päihdetyön toimintamalleilla kuten vertaistuellalla. Huusko ym. (2005, 12) mukaan ehkäisevä päihdetyö on toimintaa, jolla ehkäistään ja vähennetään päihteiden käyttöä ja siitä aiheutuvia haittoja vaikuttamalla päihteiden saatavuuteen ja hintoihin, päihdeitä koskeviin tietoihin ja asenteisiin, päihdeiden käyttötapoihin sekä päihdeiden haitallista käyttöä synnyttäviin olosuhteisiin ja niitä tukevaan kulttuuriin. Tutkimukses-

sa kysymme haluaisivatko tukioppilaat päihdekoulutusta esimerkiksi koulussa järjestettävänä teemapäivänä.

Ehkäisevän päihdetyön osa-alueet ovat:

Primaaripreventio eli yleinen ehkäisy pyrkii ehkäisemään tai myöhentämään päihteiden käytön aloittamista ja lisäämään kansalaisten tietoisuutta päihteisiin liittyvistä riskeistä, ongelmista ja avun mahdollisuuksista.

Sekundaaripreventio eli riskiryhmäehkäisy kohdistuu päihteiden kokeiluvaiheessa tai syrjäytymisvaarassa oleviin. Tavoitteena on pysäyttää alkaneen päihteiden käytön jatkuminen tai paheneminen ja torjua syrjäytymistä.

Tertiaaripreventio eli korjaava ehkäisy kohdistuu niihin, joille päihteiden käyttö on jo muodostunut ongelmaksi. Tällöin ei puhuta enää vain ehkäisystä, vaan myös hoidosta. (Huusko ym. 2005, 12–13.)

Opinnäytetyömme tulosten hyödynnettävyys sijoittuu primaariprevention ja sekundaariprevention osa-alueisiin. Opinnäytetyö itsessään toimii tietopohjana suunniteltaessa ehkäisevää päihdetyötä. Opinnäytetyömme ei keskity päihdeongelmaisten hoitoon, joten tuloksia voi hyödyntää pääasiassa ennaltaehkäisyssä.

6 TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSONGELMAT

Opinnäytetyömme tutkimusongelmat muotoutuvat tutkimuksen tavoitteiden ja tarkoitusten pohjalta. Tarkoitus on selvittää MLL:n Lahden yksikön tukioppilaiden suhtautumista päihteisiin ja kartoittaa heidän päihteiden käyttöä. Lisäksi selvitämme mistä tukioppilaat haluaisivat ja saavat tietoa päihteistä. Tavoitteena on saada ja antaa MLL:n Lahden yksikölle tietoa, jonka pohjalta se voi kehittää tukioppilastoimintaa.

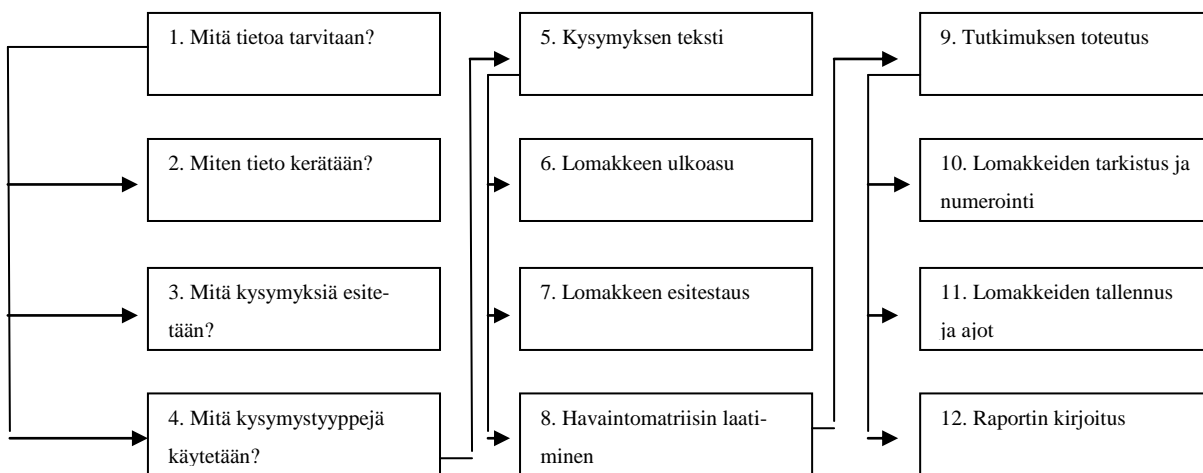
Tutkimusongelmat ovat:

1. Minkälainen on tukioppilaiden suhtautuminen päihteisiin?
2. Millaista on tukioppilaiden päihteiden käyttö?
3. Mistä tukioppilaat haluaisivat ja saavat tietoa päihteistä?

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Teimme opinnäytetyön määrällisellä eli kvantatiivisella menetelmällä. Kvantatiivista tutkimusta käytetään paljon sosiaali- ja yhteiskuntatieteissä ja se soveltuu hyvin suureen määrään tutkittavia. Kvantatiivisessa tutkimuksessa keskeistä on johtopäätökset aiemmista tutkimuksista ja teorioista. Kvantatiivisessa tutkimuksessa määritellään aluksi käsitteet ja aineisto kerätään menetelmällä, joka soveltuu määrälliseen, numeeriseen mittaukseen. Saatu aineisto saatetaan tilastollisesti käsiteltävään muotoon ja lopulta tehdään tilastollinen analysointi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 139–140). Käytämme määrällistä tutkimusmenetelmää, koska tutkimuksen otos on tarkoitus olla suuri, jopa 90 tukioppilasta.

Kuvio 9:sta näkee määrällisen tutkimuksen eri vaiheet. Tehdessämme opinnäytetyötä mietimme taulukon mukaisesti miten etenemme työssämme. Työmme eteni taulukon osoittamassa järjestyksessä.

KUVIO 9. Kvantatiivisen tutkimuksen vaiheet. (Kananen 2008, 12)

Opinnäytetyöprosessi sai alkunsa talvella 2010. Tällöin Juha Lehmusoksa tapasi Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistyksen toiminnanjohtajan. Toiminnanjohtaja kertoi MLL:n tavoitteista, toiveista sekä ideoista, jotka heillä oli intressinä koskien opinnäytetyön aihetta. Lehmusoksan aiheidea liittyi nuoriin ja päihteisiin. Yhteinen aihe löytyi: tukioppilaiden suhtautuminen päihteisiin. Saimme toimeksiannon Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yksiköltä. Yhteys-

henkilönämme oli tukioppilastoiminnasta vastaava projektipäällikkö. Lehmusoksa kypsytteli aihetta ja esitteli opinnäytetyön aiheen Punkkiselle ja Reijulalle. Opinnäytetyön tekeminen kolmestaan alkoi keväällä 2010.

Teimme alkuvaiheessa SWOT-analyysin opinnäytetyöprosessista (kuvio 10). Vahvuutena olivat yhteistyökumppani, tekijöiden motivaatio, aiheen selkeys ja toimiva tekijätiimi. Vahvuudet säilyivät koko prosessin ajan. Heikkoudeksi arvioimme aikataulutuksen. Tämä osoittautuikin todeksi. Mahdollisuuksiksi laitoimme, että työstä on hyötyä MLL:n Lahden yhdistykselle ja työstä nouseville jatkotutkimusaiheille. Nämä toteutuivat. Uhkina näimme tutkittavan joukon vastaamattomuuden, vastausten rehellisyyden ja opinnäytetyön kirjallisen tekstin yhtenäisyyden. Vastaamattomuuden uhka toteutui.

<p>S (vahvuudet)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yhteistyökumppani - Halu tehdä - Selkeä aihe - Toimiva tekijätiimi 	<p>O (mahdollisuudet)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Työstä hyötyä MLL:lle - Jatkotutkimusaiheet
<p>W (heikkoudet)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aikataulutus 	<p>T (uhat)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vastaamattomuus - Vastausten rehellisyys/luotettavuus - Kolme tekijää: tekstin yhtenäisyys

KUVIO 10. SWOT

Vuoden 2010 syksyllä keräsimme teoriapohjaa ja teimme kyselylomakkeen.

Tammikuun lopulla 2011 lähetimme kyselyn tukioppilaille, jonka jälkeen analysoimme saadun aineiston. Opinnäytetyömme valmistui keväällä 2011.

7.1 Tutkimuslupa

Teimme tutkimuksen Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistykselle, jolta pyysimme lupaa tutkimuksen suorittamiseen. Saimme heiltä luvan suorittaa tutkimuksen 26.11.2010. (Liite 5.)

Henkilötietolain (523/1999) 8 §:n mukaan henkilötietoja saa käyttää vain rekisteröidyn yksiselitteisellä suostumuksella. Vilkan (2007, 94) mukaan vanhempien suostumusta tutkimukseen ei tarvita, kun lapsi on täyttänyt 15 vuotta, mutta tutkittaessa esimerkiksi alkoholituotteen tuotetuntemusta, ikäraja on 18 vuotta. Koska tutkimuksemme on tehty alle 18-vuotiaille, olemme kysyneet tukioppilaiden huoltajilta suostumusta tukioppilaiden osallistumiselle tutkimukseen. (Liite 2.)

7.2 Aineistonhankintamenetelmät

Kysely on aineiston keräämisen tapa, jossa kysymysten muoto on vakioitu: kaikilta kyselyyn vastaavilta kysytään samat asiat, samassa järjestyksessä ja samalla tavalla. Kyselyn voi toteuttaa henkilökohtaisena sekä postitse tai Internetissä. Lomakekysely menetelmät soveltuvat hyvin aineiston keräämiseen, kun tutkittavia on paljon ja he ovat hajallaan. Kysely on hyvä myös sellaisia henkilökohtaisia asioita tutkittaessa, kuten ruokatottumuksia, ansiotuloja ja terveystietäytymistä. Kyselyn ajoitus on tärkeä, esimerkiksi vuodenaika voi vaikuttaa vastausprosenttiin. (Vilka 2007, 27–28.) Kyselylomaketta voi käyttää esimerkiksi eri koulujen oppilaita haastateltaessa. Tällöin tutkittavat ovat hajallaan ja kyselyn perille saanti olisi ilman postia tai Internetiä hankalaa. Koska tutkittava joukkomme oli ympäri Lahtea, lähetimme kyselylomakkeen sähköpostitse hyödyntäen Webropol-ohjelmaa.

Tutkijan ei tarvitse kerätä välttämättä kaikkia aineistoja itse, vaan hän voi käyttää myös muita aineistoja, kuten valmiita rekistereitä ja tilastoja, esimerkiksi tilastokeskuksen tilastoja (Vilka 2007, 30–31). Vertailukohteena tutkimuksemme tuloksiin käytimme aikaisempia tutkimuksia.

7.3 Otanta

Otos tarkoittaa havaintoyksiköiden joukkoa, joka on poimittu jotakin otantamenetelmää käyttäen perusjoukosta. Otos on ominaisuuksiltaan samanlainen, kuin perusjoukko eli edustaa perusjoukkoa mahdollisimman hyvin. Otantamenetelmät ovat hyödyllisiä suuressa tutkimusaineistossa, niitä käyttämällä saavutetaan suuria kustannussäästöjä tutkimuksen kokonaiskustannuksissa. (Vilka 2007, 51–52.) Peruskoulun oppilaista havaintoyksiköiden joukko koostui tukioppilasta. Lahden kouluissa tukioppilaita on noin 90.

7.4 Mitä vaaditaan hyvältä kyselylomakkeelta

Hyvän lomakkeen tulisi mitata sitä mitä tutkimussuunnitelmassa sanotaan mitattavan. Lomake tulisi tehdä huolellisesti, koska lomaketta on mahdoton korjata silloin, kun se on jo vastaajalla. Tutkijan tulisi ottaa selvää, että vastaajalla on mahdollisuus vastata kyselyyn esimerkiksi käyttämällä Internetiä. Kysymysten muotoiluun ja esitystapaan kannattaa kiinnittää paljon huomiota. Jokainen kysymys tulisi käydä läpi käyttäen apuna seuraavia kysymyksiä:

- mikä asia on ongelma?
- tutkimusongelma?
- mitä asioita mitataan?
- onko lomakkeessa näistä asioista kysymyksiä?
- tarvitaanko kaikki kysymykset vai puuttuuko jokin kysymys?
- onko kysymys täsmällinen?
- mittaako se juuri sitä mitä pitääkin mitata?
- onko kysymys vastaava ja johdatteleva? (Vilka 2007, 63–65.)

Haastavinta kyselylomakkeen tekemisessä on juuri kysymysten muoto. Lisäksi lomake ei saisi olla sattumanvarainen kysymysten kokoelma. Olisi hieman outoa kysyä esimerkiksi ensin kuinka usein vastaaja juo kahvia päivässä ja sen jälkeen ikää. Tällainen kysely tuskin herättäisi luottamusta tutkijaa kohtaan. Lomakkeen olisi hyvä olla myös ulkonäöllisesti selkeä. Kyselylomakkeen muodostamisen

apuna olemme käyttäneet Suomen jääkiekkoliiton junioreille suunnattua päihdekyselyä vuodelta 2006 (Pitkänen 2006). Tutkimuksen kysymykset nousivat teorian pohjalta, teoriaa on esitelty luvuissa 2–5. Aikaisempia nuorille suunnattuja päihdekyselyjä käytimme pohjana, kun teimme kysymyksiä omaan tutkimukseen. Lisäksi Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yksikkö halusi omia kysymyksiä, jotka sijoitimme kyselylomakkeen loppupuolelle. Kyselylomakkeen hyväksyimme ohjaavalla opettajalla ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yksiköllä.

7.5 Yleisimmät kyselylomakkeen kysymystyypit ja ns. asenneasteikkokysymykset

Avoin kysymys tarkoittaa laadullisia kysymyksiä ilman vastausvaihtoehtoja. Sellaiseen vastaaja voi kirjoittaa sanalliset vastauksen vapaasti. Monivalintakysymys tarkoittaa, että vastausvaihtoehdot ovat ennalta määrättyjä ja kysymysmuoto on vakioitu. Sekamuotoisessa kysymystyypissä osa vastausvaihtoehdoista on ennalta määrättyjä ja vakioituja. Mukana on yksi tai useampi avoin kysymys. (Vilka 2007, 62.) Meidän tutkimuksessamme olemme käyttäneet sekamuotoista kysymystä, jossa on monivalinta- ja avoin kysymys esimerkiksi kysymyksessä numero 28: ”Miten haluaisit saada tietoa päihteistä?” Olemme käyttäneet tutkimuksessamme myös monivalintakysymyksiä esimerkiksi kysymys numero 30: ”Keneltä haluaisit saada tietoa päihteistä?”. (Liite 4.)

Likertin asteikko: Likert-asteikko on asennemittaustekniikka, jonka kehittänyt Rensis Likert 1930-luvulla. Likertin asteikko on yleensä viisiportainen, esimerkiksi 1= täysin samaa mieltä, 2= jokseenkin samaa mieltä, 3= ei osaa sanoa, 4= jokseenkin eri mieltä, 5= täysin eri mieltä. Kysymyksenä voisi olla ”ovatko mielestäsi koulun ruokalan aukioloajat hyvät?”. (Kalliopuska 2005, 117). Olemme käyttäneet Likertin asteikkoa tutkimuksessamme esimerkiksi kysymyksessä numero 7: ”Miten suhtaudut tupakointiin?”. Vastausvaihtoehtoja on viisi: 0–4, jossa 0 tarkoittaa en osaa sanoa, 1 tarkoittaa tupakointi on hyvin huono tapa, 2 tarkoittaa tupakointi on melko huono tapa, 3 tarkoittaa tupakointi on mielestäni melko harmiton tapa ja 4 tarkoittaa tupakointi on mielestäni täysin harmiton tapa. (Liite 4.)

Osgoodin asteikko (semanttinen differentiaali): Osgoodin asteikossa on yleensä 5 tai 7 porrasta, asteikon vastapäinä ovat vastakkaiset adjektiivit. Asteikko voidaan esittää myös graafisena, jolloin vastaaja merkitsee janaan itselleen sopivan kohdan (Puhakka 2005, 22). Olemme käyttäneet Osgoodin asteikkoa tutkimuksessamme esimerkiksi kysymyksessä 14: ”Onko alkoholin käyttö tukioppilaiden joukossa yleisempää vai vähäisempää kuin muissa kaveripiireissä?”. Vastausvaihtoehtoja on viisi: 1–5, jossa 1 tarkoittaa selvästi yleisempää, 2 tarkoittaa hieman yleisempää, 3 tarkoittaa en osaa sanoa, 4 tarkoittaa hieman vähäisempää ja 5 tarkoittaa selvästi vähäisempää. (Liite 4.)

7.6 Kyselylomakkeen testaus

Lomakkeen testaaminen tarkoittaa, että tehdään koehaastattelu, -kysely, tai -havainnointi. Testaajina voi olla eri asiantuntijoita, kuten ohjaajat tai opinnäyte-työtä tehdessä opiskelijatoverit. Testaamisen avulla arvioidaan esimerkiksi mittarin toimivuutta: puuttuuko jokin kysymys tai onko niitä liikaa. Lisäksi arvioidaan kysymysten täsmällisyyttä, selkeyttä ja lomakkeen vastaamiseen käytetyn ajan kohtuullisuutta. (Vilka 2007, 78.) Lomake on tärkeää testata, sillä tutkija saattaa ”sokeutua” kysymyksiä tehdessä: tutkija ei välttämättä näe tekemiään virheitään. Jokin kysymys saattaa olla tutkijalle selkeä, mutta vastaaja ei ymmärrä sitä. Kun kyselylomake on testattu ja mahdolliset virheet korjattu, sen voi vielä testata kertaalleen ennen eteenpäin lähettämistä. Testasimme kyselylomaketta joulukuussa 2010 kolmella opiskelijatoverilla ja teimme heidän ehdotusten pohjalta korjauksia kyselylomakkeeseen.

7.7 Saatekirje

Saatekirje on korkeintaan yhden sivun mittainen teksti, joka sisältää tietoa tutkimuksesta. Saatekirjeen perusteella tutkittava voi päättää osallistuuko tutkimukseen. Sisältö tulee esittää hyvällä asiatyylillä ja yleiskielellä. Tutkittavan motivointi vastaamiseen alkaa saatekirjeestä. Saatekirjeen on tärkeää puhutella vastaajaa, sinuttelu tai teitittely riippuu kohderyhmän luonteesta. Visuaalisesti ilmeeseen tulisi

olla selkeä. Tietysti on myös tärkeää, että vastaajalle annetaan palautusohjeet ja että vastaajan henkilösuoja on turvattu sekä lopuksi kiitetään vastaajaa. (Vilka 2007, 65, 80, 85, 87–88.) Onnistunut saatekirje motivoi vastaajaa osallistumaan tutkimukseen. Saatekirje tulisi olla lyhyt ja ytimekäs, jotta mahdollinen vastaaja jaksaisi lukea sen ja luettuaan sen innostuisi osallistumaan tutkimukseen.

Lähetimme yhteensä kolme saatekirjettä. Ensimmäinen kirje meni koulujen tukioppilasohjaajille sähköpostitse. Kirjeessä kerroimme lyhyesti tutkimuksemme ideasta ja toteutuksesta. Pyysimme kirjeessä, että voisimme toimia yhteistyössä tukioppilasohjaajien kanssa tehdessämme tutkimusta. (Liite 3.) Tukioppilasohjaajien kautta lähetimme tukioppilaiden huoltajille saatekirjeen, jossa pyysimme huoltajalta lupaa, jotta tukioppilas saa osallistua tutkimukseemme (liite 2). Saatuamme tukioppilasohjaajien kautta huoltajilla käyneet saatekirjeet takaisin, kokosimme niistä tutkimusjoukon. Tutkimusjoukolle lähetimme sähköpostiviestin, jossa oli saatekirje ja linkki tutkimukseen. (Liite 1.)

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

8.1 Vastaajien taustatiedot

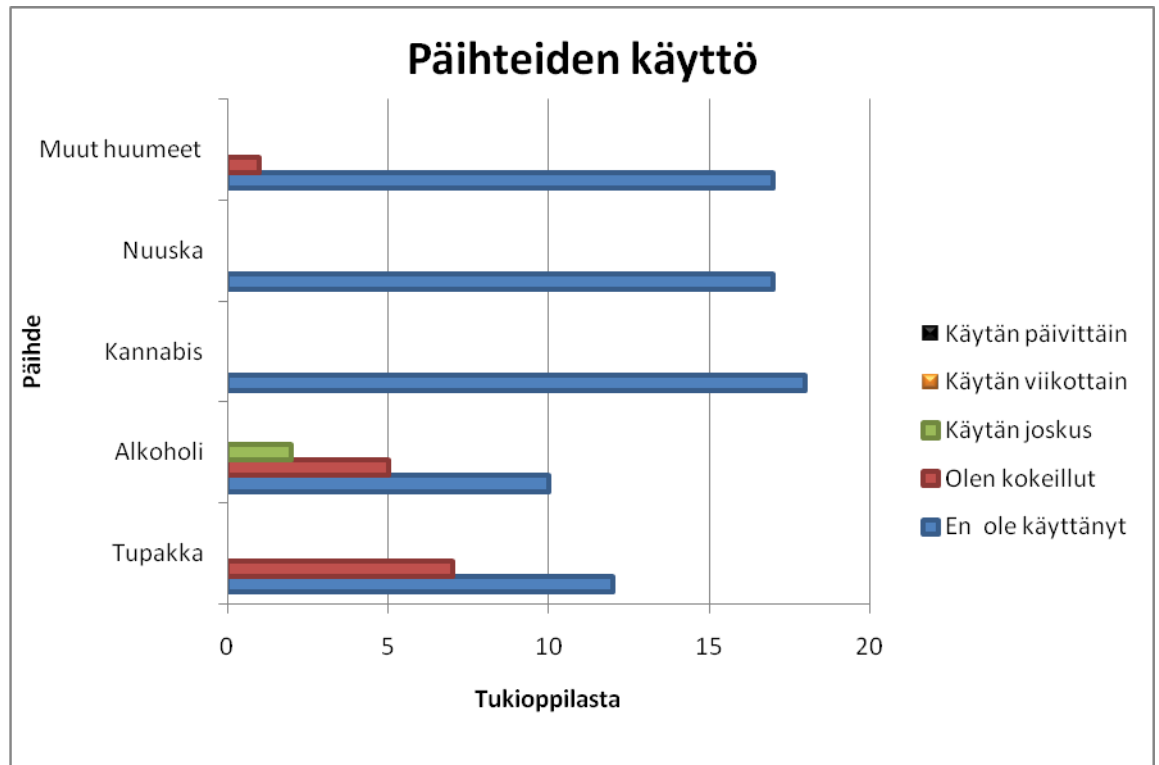
Tutkimukseen vastasi 19 tukioppilasta, 16-vuotiaita oli kolme ja loput olivat 15-vuotiaita. Miehiä vastaajista oli kaksi ja loput olivat naisia. Kaikki vastaajat olivat peruskoulun 9. luokkalaisia. Opinnäytetyössä oli tarkoituksena tarkastella tukioppilas tyttöjen ja poikien eroa päihteiden käytössä. Kuitenkin poikien osuus vastanneista jäi pieneksi, joten emme kokeneet vertailua hyödylliseksi.

Tukioppilaiden perheissä äiti tunsivat useimmat tukioppilaan ystävät. Lähes puolessa tapauksista molemmat vanhemmat tunsivat useimmat tukioppilaan ystävät. Huomattavaa on, ettei isä yksistään tuntenut tukioppilaan useimpia ystäviä. Kyselyn mukaan kaikissa perheissä tunnettiin tukioppilaan useimmat ystävät.

Kyselymme mukaan 12:ta vastaajan vanhemmat tiesivät, mitä vastaaja tekee useimmiten vapaa-aikanaan ja seitsemän vanhemmat tiesivät lähes aina. Vastauksen mukaan vanhemmat tiesivät lähes aina mitä tukioppilaat tekevät vapaa-aikanaan.

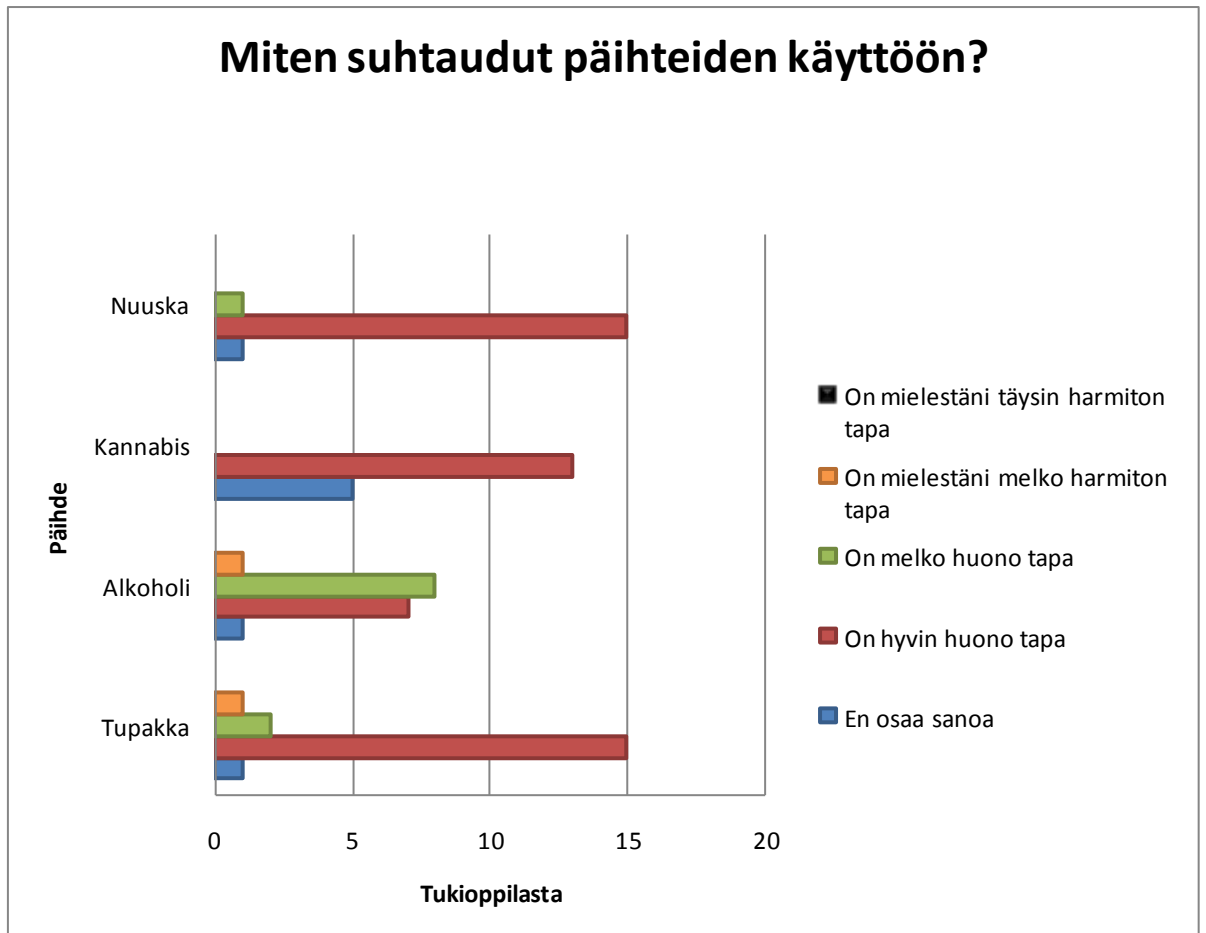
8.2 Tukioppilaiden päihteiden käyttö

Tutkimuksemme mukaan tukioppilaiden päihteiden käyttö on vähäistä. 12 vastaajista ei ole tupakoinut ja seitsemän on kokeillut joskus. Kukaan vastaajista ei tupakoi viikoittain tai päivittäin. Kyselymme mukaan 10 vastaajaa ei ole käyttänyt alkoholia, viisi on kokeillut ja kaksi käyttää alkoholia joskus. Kaksi vastaajaa ei ole vastannut kysymyksiin alkoholin käytöstä. Kyselymme mukaan suurin osa ei juo koskaan humalaan asti. Yksi vastaaja käyttää alkoholia joskus. 17 vastaajaa vastasi nuuskan käyttöä koskeviin kysymyksiin. Kukaan vastaajista ei ole kyselymme mukaan käyttänyt nuuskaa. Lisäksi yksi vastasi kokeilleensa huumaavia lääkeaineita. (Kuvio 11.) Tutkimuksessa tuli ilmi, etteivät lait rajoittamispyrkimyksissä aina onnistu: osa tukioppilaista käytti esimerkiksi ajoittain alkoholia. Tämä on ristiriidassa tukioppilaiden arvoihin, joiden mukaan tukioppilaiden tulisi olla päihteettömiä.

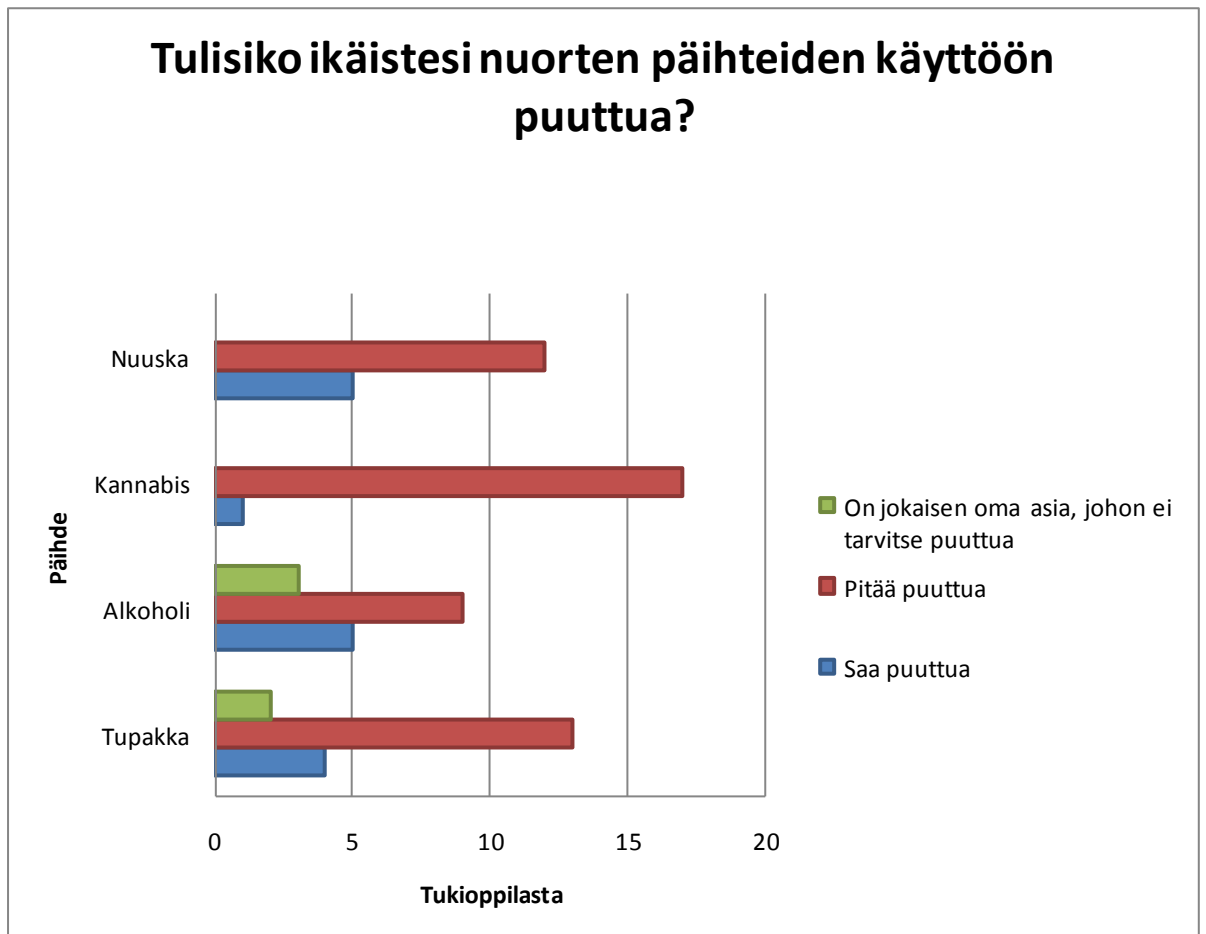
KUVIO 11. Päihteiden käyttö.

Lähes kaikki vastaajista kokevat tupakoinnin olevan hyvin huono tapa. Yksi vastaajista ei osannut sanoa kantaansa. Kolmen mielestä tupakointi on melko huono ja harmiton tapa. Alkoholin käyttöä kysyttäessä suurin osa vastaajista on sitä mieltä, että se on melko huono tai hyvin huono tapa. Kannabiksen käyttöä pitää 13 vastaajista hyvin huonona tapana. Viisi vastaajaa ei osannut sanoa kantaansa. Nuuskasta kysyttäessä suurin osa koki sen hyvin huonona tapana. (Kuvio 12.)

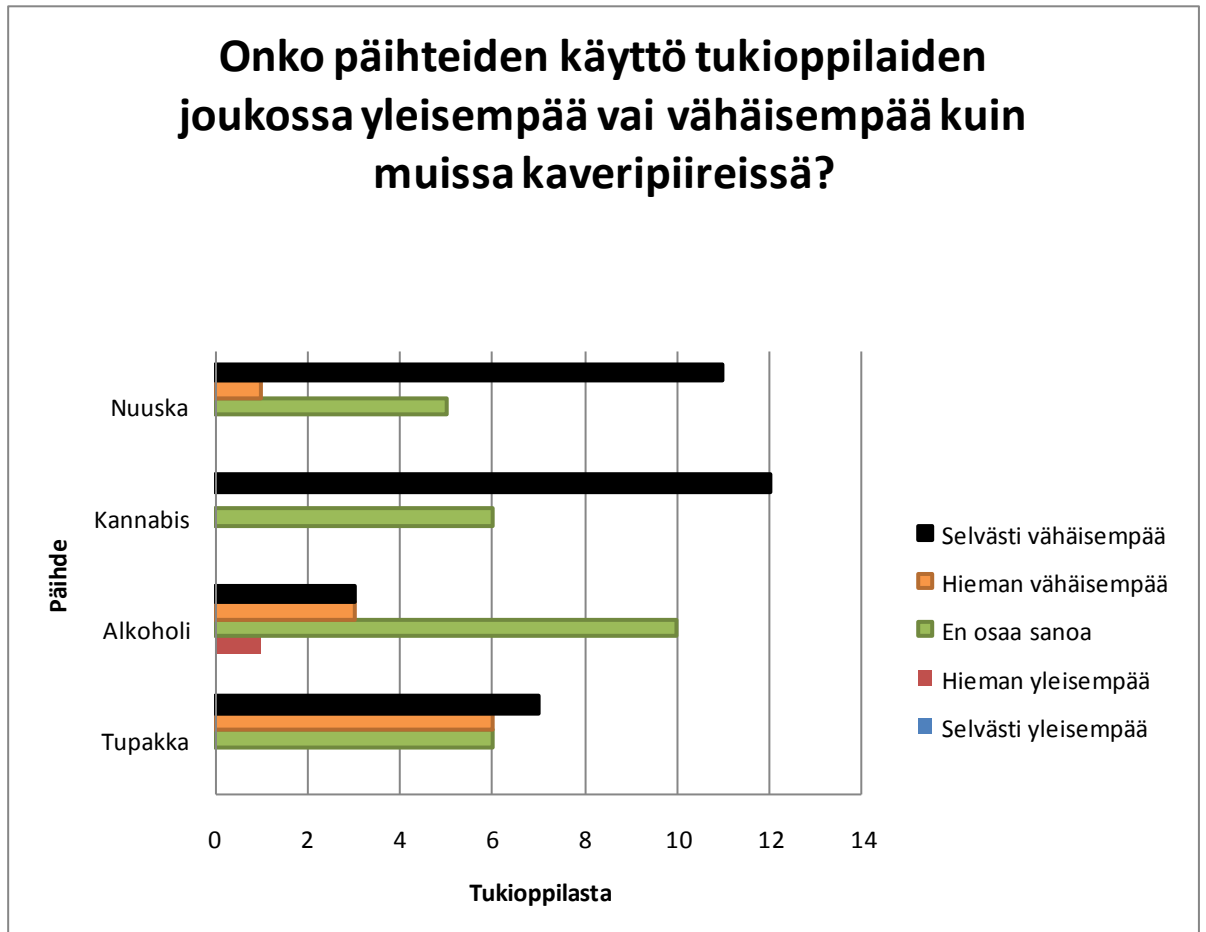
KUVIO 12. Miten suhtaudut päihteiden käyttöön?

Vastaajien enemmistön mukaan nuorten tupakointiin pitää ja saa puuttua. Vain kahden vastaajan mielestä nuorten tupakointi on nuoren oma asia. Kysymys alkoholin käyttöön puuttumisesta jakoi mielipiteitä. Enemmistön mielestä alkoholin käyttöön pitää ja saa puuttua, kolmen mielestä alkoholin käyttö on jokaisen oma, johon ei tarvitse puuttua. Lähes kaikkien mielestä kannabiksen käyttöön pitää puuttua. Vastaajien mielestä nuorten nuuskan käyttöön saa ja pitää puuttua. (Kuvio 13.)

KUVIO 13. Tulisiko ikäistesi nuorten päihteiden käyttöön puuttua?

Kyselymme mukaan tukioppilaiden keskuudessa tupakointi on vähäisempää kuin muissa kaveripiireissä. Kuusi tukioppilasta ei osannut sanoa eroa. Suurin osa vastaajista ei osaa sanoa onko alkoholin käyttö yleisempää tai vähäisempää tukioppilaiden joukossa. Kannabiksen käyttö on selvästi vähäisempää kuin muissa kaveripiireissä. Kuusi ei osaa sanoa kantaansa. Nuuskan käyttö on selvästi vähäisempää tukioppilaiden keskuudessa kuin muissa kaveripiireissä. (Kuvio 14.)

KUVIO 14. Onko päihteiden käyttö tukioppilaiden joukossa yleisempää vai vähäisempää kuin muissa kaveripiireissä?

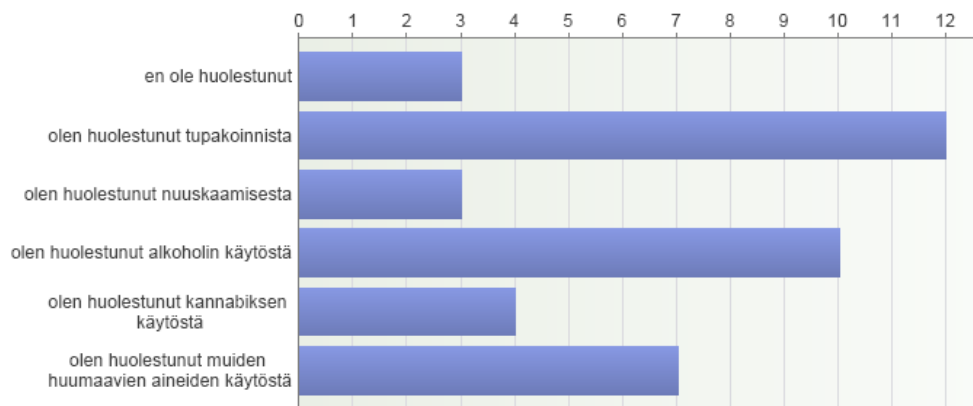
Yksi vastaajista saattaisi kokeilla huumaavia lääkeaineita. Huumeiden ja hormonien kohdalla kolme vastasi vaikea sanoa, että kokeilisiko niitä. Muut vastaajat eivät kokeilisi. (Kuvio 15.)

	en kokeilisi	vaikea sanoa	saattaisin kokeilla	Yhteensä
"impattavat" aineet	18	0	0	18
huumaavat lääkeaineet	17	0	1	18
huumeet (ei kannabis)	16	2	0	18
hormonit	17	1	0	18
Yhteensä	68	3	1	72

KUVIO 15. Jos sinulle tarjottaisiin jotain edellä mainittua ainetta, suostuisitko kokeilemaan?

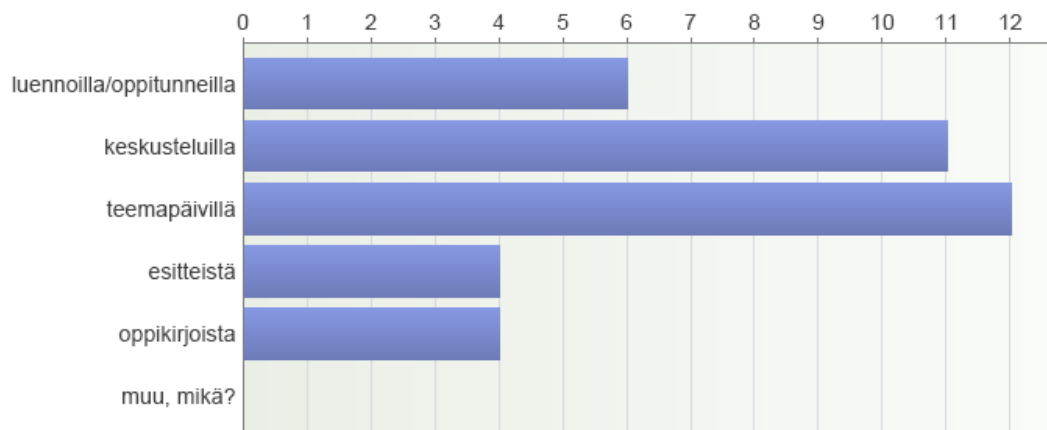
8.3 Tukioppilaiden avunsaanti päihteiden käytöstä selviämiseen

Kolme vastaajista ei ole huolestunut kaveripiirin päihteiden käytöstä. Suurimman huolestumisen aiheutti tupakka ja toiseksi suurimman alkoholi. (Kuvio 16.) 15 vastaajan mielestä aikuiset valvovat nuorten päihteiden käyttöä liian vähän. Kahden vastaajan mukaan päihteiden käyttöä valvotaan sopivasti ja yhden mukaan liian paljon.

KUVIO 16. Huolestuneisuus päihteiden käytöstä

Suurin osa tukioppilaista haluaisi saada tietoa päihteistä teemapäivillä tai keskusteluilla. Oppitunnit, esitteet ja oppikirjat saivat myös kannatusta tukioppilailta. (Kuvio 17.)

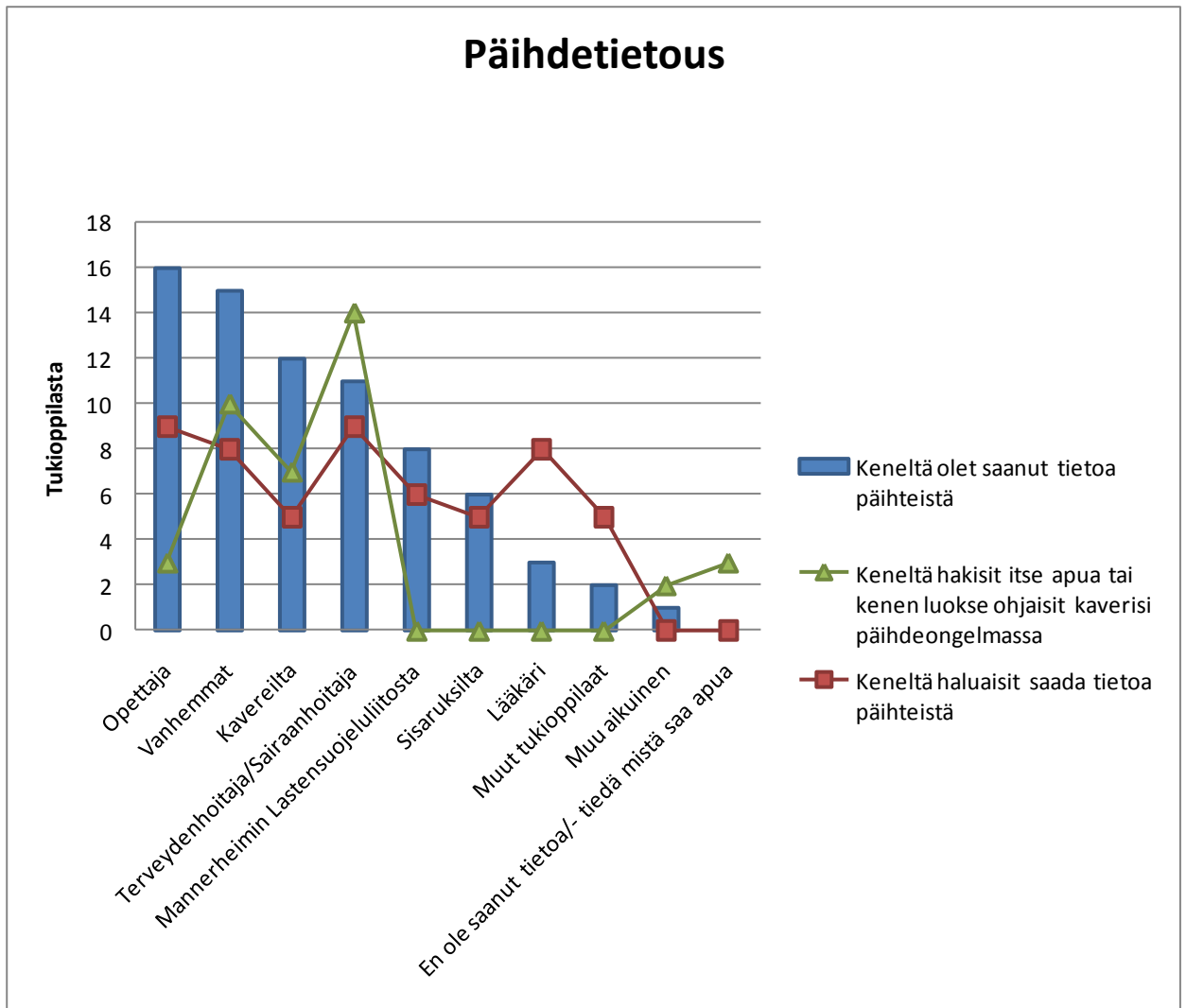
KUVIO 17. Miten haluaisit saada tietoa päihteistä?

Kaikki tukioppilaat ovat saaneet tietoa päihteistä. Eniten tietoa päihteistä on saatu opettajilta ja vanhemmilta. Kaverit, terveydenhoitaja ja MLL ovat myös merkittävässä asemassa päihdetietojen saamisen suhteen. Avoimessa vastauksessa mainittiin lisäksi nuorisotyön ohjaaja. (Kuvio 18.)

Tutkimuksessa ilmeni, että nuoret kokevat ekosysteemiin kuuluvan terveydenhuollon tärkeäksi. Nuoret olivat saaneet päihdetietoa terveydenhuollon ammattilaisilta. Eniten halutaan saada tietoa päihteistä opettajilta, terveyden-/sairaanhoitajilta, lääkäriltä ja vanhemmilta. Huomattavaa on, että lääkäreiltä halutaan saada enemmän tietoa päihteistä. (Kuvio 18.).

Ongelmallisessa päihteiden käytössä tukioppilaat hakisivat apua tai ohjaisivat kavereinsa hakemaan apua ensisijaisesti lääkäriltä tai terveydenhoitajalta (lääkäri, terveyden- ja sairaanhoitaja olivat yhtenäinen vastausvaihtoehto tässä kysymyksessä), myös vanhempien ja kavereiden osuus oli merkittävä. Osalle vastaajista ei ollut selvää mistä apua voisi hakea. Lisäksi avoimessa kysymyksessä vastauksena mainittiin avun saanti seuraavilta: terapeutilta tai henkilöltä, jolta apua haettaisiin, pitäisi olla luotettava. (Kuvio 18.) Tutkimuksessa selvisi, että mikrosysteemi on tärkeä nuorelle. Nuoret tukeutuivat tiedon hakemisessa vanhempiinsa ja sisarusiinsa.

Kuvio 18. Päihdetietous

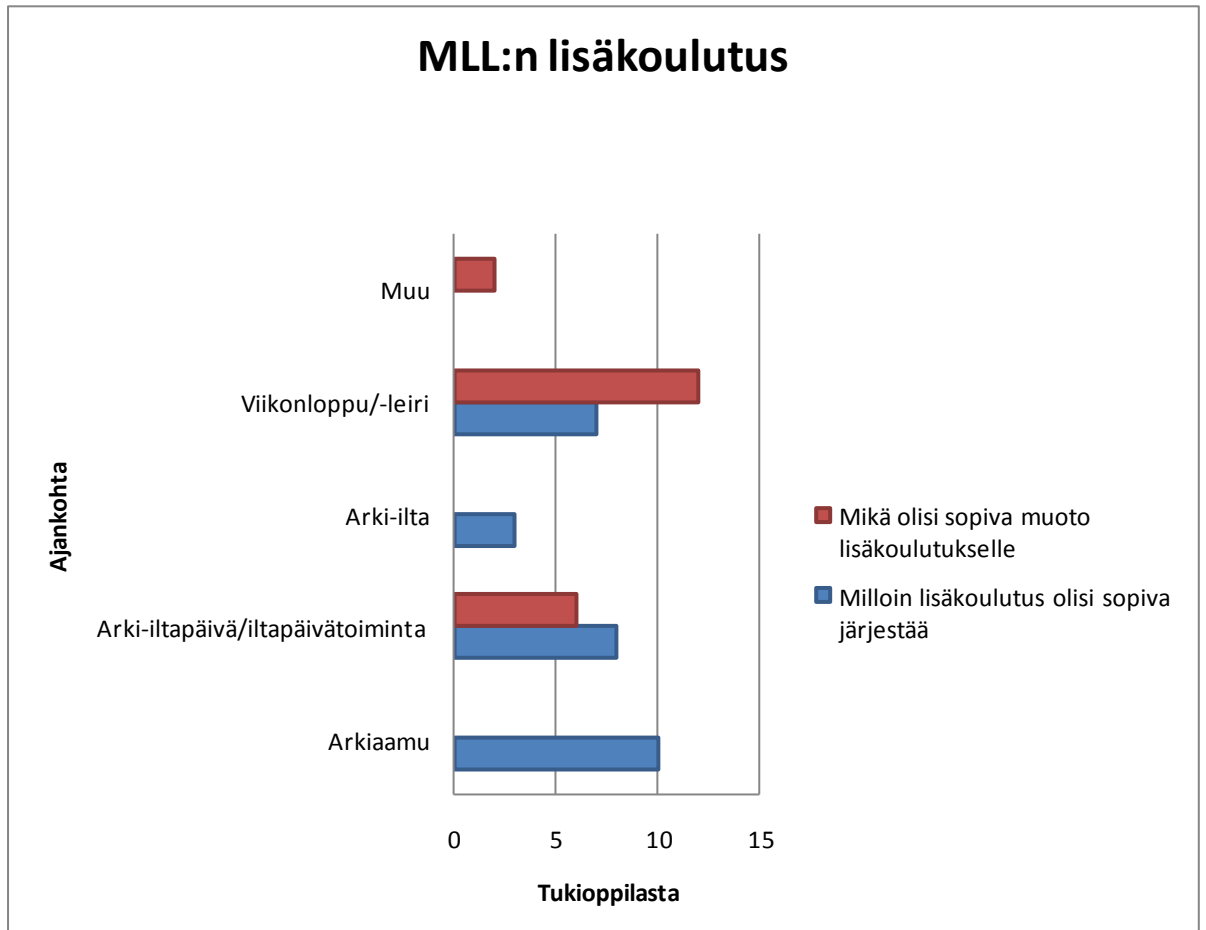
Kyselymme mukaan tukioppilaat ovat mielestään saaneet pääsääntöisesti riittävästi tietoa päihteistä. Kysymykseen ”oletko saanut mielestäsi riittävästi tietoa päihteistä?” 15 vastasi kyllä ja yksi vastasi ei. Lisäksi kaksi vastaajaa ei osannut sanoa, ovatko saaneet riittävästi tietoa päihteistä.

8.4 MLL:n Lahden yhdistys ry:n kehittämiseen liittyvät kysymykset

Tukioppilastoiminta on osa nuorten mesosysteemiä: nuoret käyvät koulutuksessa vapaa-ajallaan. Oppilaat suorittavat tukioppilastoimintaa sekä koulussa, että vapaa-ajalla. Tukioppilaiden mielestä lisäkoulutukselle sopivin ajankohta olisi arki-aamut tai arki-iltapäivät. Viikonloppu ja arki-ilta saivat vähemmän kannatusta.

Sopivin muoto lisäkoulutukselle tukioppilaiden mielestä olisi viikonloppuleiri, 12 vastaajan mielestä. Kuusi vastasi iltapäivätoiminta. Lisäksi avoimessa vastauksessa mainittiin lisäkoulutukselle sopivaksi muodoksi koulupäivä tai koulukäynti.

(Kuvio 19.)

KUVIO 19. MLL:n lisäkoulutus

Kysymys päihteisiin liittyvästä lisäkoulutuksesta jakoi tukioppilaiden vastaukset. Kahdeksan vastaajista ei osannut sanoa haluaako lisäkoulutusta. Viisi vastaajista ei halunnut ja viisi haluaisi lisäkoulutusta.

9 POHDINTA

9.1 Tulosten tarkastelu

Aikaisempien tutkimusten valossa nuorten 8–9-luokkalaisten tupakointi päivittäin, tosi humalassa oleminen ainakin kerran kuukaudessa ja laittomien huumeiden kokeileminen on ollut laskusuunnassa Päijät-Hämeessä. (Kouluterveys raportti 2008). Tutkimuksessamme tuli esille, että tukioppilaiden keskuudessa päihteiden käyttö on vähäistä, mikä on yhteneväinen Päijät-Hämeen kouluterveys raportin tuloksiin.

Päivittäinen tupakointi nuorten 8–9-luokkalaisten keskuudessa vuonna 2008 oli noin 15 % ikäluokasta Päijät-Hämeessä (Kouluterveys raportti 2008). Vuonna 2004 EU:n alueella nuorten 14–24-vuotiaiden säännöllisen tupakoinnin yleisyys oli 37 % (Young people and drugs 2004). Meidän tutkimuksemme mukaan yksikään tukioppilas ei tupakoi säännöllisesti. Tämä tulos poikkeaa aikaisemmista tutkimuksista.

Nuorten 8–9-luokkalaisten tosi humalassa olemisen yleisyys kerran kuukaudessa Päijät-Hämeessä oli vuonna 2000 yli 20 % ja vuonna 2008 se oli alle 20 % (Kouluterveys raportti 2008). Tutkimuksemme mukaan myös tukioppilaiden keskuudessa itsensä humalaan juominen on harvinaista. EU tasolla nuorten alkoholin käyttö on vuodesta 2002 vuoteen 2004 kasvanut hieman. Vuonna 2004 alkoholia käytti säännöllisesti 27 % vastanneista. (Young people and drugs 2004.) Tutkimuksemme mukaan osa tukioppilaista käyttää alkoholia joskus. Tulos on hieman Eurobarometriä matalampi.

Tampereen, Turun ja Oulun urheilulukiolaisille tehdyn tutkimuksen mukaan nuuskaavia urheilulukiolaisia oli 13,6 %. Nuuskaa urheilulukiolaisista oli kokeillut 52,3 %. (Kulju & Kulju 2003, 26.) Tuloksemme poikkeaa täysin aiemmasta tutkimuksesta: tukioppilaiden keskuudessa ei ollut nuuskan käyttöä. Tutkimuksemme mukaan tukioppilaiden keskuudessa ei ollut kannabiksen käyttöä. Tukiop-

pilaiden mielestä kannabiksen käyttöön pitää puuttua. Tukioppilaiden mielestä heidän keskuudessaan kannabiksen käyttö on selvästi vähäistä. Sen sijaan Eurooppalaisten nuorten keskuudessa 33 % on kokeillut kannabista ja 11 % on käyttänyt sitä viimeisen kuukauden aikana (Young people and drugs 2004).

Päijäthämäläisistä 8–9-luokkalaisista oli vuonna 2008 kokeillut laittomia huumeita noin 10 % (Kouluterveys 2008). Euroopan nuorten keskuudessa on päädytty samoihin tuloksiin (Young people and drugs 2004). Tukioppilaiden muiden huumeiden kuin kannabiksen kokeilu näyttää tutkimuksemme valossa olevan vähäisempää, kuin edellä mainituissa tutkimuksissa.

Vuoden 2008 eurobarometrin mukaan (Young people and drugs among 15–24 year-olds 2008) EU:n tasolla nuoret hakevat yleisimmin tietoa päihteistä Internetistä, yli 60 % nuorista. Kavereilta ja terveydenhuollonammattilaisilta noin 35 % nuorista. Lisäksi vanhempien ja päihdekeskusten osuus on noin 25 %. Saman tutkimuksen mukaan suomalaiset nuoret hakevat yleisimmin tietoa päihteistä Internetistä, yli 70 % nuorista. Terveydenhuollonammattilaisilta tietoa hakee reilu 30 % ja kavereilta 25 % nuorista. Vanhemmilta ja koulusta tietoa hakee noin 15 % nuorista.

Tutkimuksessamme ei ollut Internetiä vastausvaihtoehtona: kysyimme ennemminkin keneltä nuoret haluavat tietoa päihteistä, kuin mistä. Tutkimuksemme mukaan tukioppilaat ovat saaneet päihteistä eniten tietoa opettajilta ja vanhemmilta. Tämä tulos poikkeaa EU:n ja Suomen kansallisesta tasosta. Myös terveydenhuollonammattilaisten ja kavereiden osuus oli suurempi, kuin Eurobarometrissä. Tutkimuksemme mukaan tukioppilaat haluavat lisätietoa päihteistä mieluiten opettajilta, vanhemmilta, kavereilta ja terveydenhuollonammattilaisilta.

Työssämme saimme vastaukset tutkimusongelmiimme. Tukioppilaiden suhtautuminen päihteisiin osoittautui kriittiseksi. Tukioppilaiden päihteiden käyttö on tutkimuksemme mukaan vähäistä. Lisätietoa päihteistä tukioppilaat haluavat mieluiten opettajilta, vanhemmilta, kavereilta ja terveydenhuollonammattilaisilta.

9.2 Tutkimuksen eettisyys

Eettisyydellä tarkoitetaan, että tieteellisessä tutkimuksessa noudatetaan tieteellisen yhteisön hyvää käytäntöä ja periaatteita. Tiedon hankkimiseen ja tulosten julkaisemiseen liittyvät tutkimuseettiset periaatteet täytyy olla yleisesti hyväksytyjä. Tutkimuksen tekijän tai tekijöiden täytyy noudattaa rehellisyyttä sekä tarkkuutta tulosten tallentamisessa, esittämisessä ja arvioinnissa. Aikaisemmille tutkijoille ja heidän tutkimuksilleen annetaan niille kuuluva arvo ja merkitys omassa tutkimuksessa ja julkaisussa. Tulokset täytyy esittää realistisesti, eikä niitä saa muunnella. (Hirsijärvi ym. 2009, 25–26.) Opinnäytetyömme on toteutettu hyvää tutkimusetikkaa noudattaen. Olemme merkinneet käyttämämme lähteet asianmukaisesti.

Tutkimuslupa tulee hakea yhteisöltä tai järjestöltä, jonka kautta sähköpostiosoitteet on saatu. Tutkittaville täytyy ilmoittaa, mitä kautta tutkittavan yhteystiedot on saatu selville. (Kuula 2006, 178–180). Saimme tutkimusluvan MLL:n Lahden yhdistykseltä (Liite 5). Ilmoitimme saatekirjeessä mistä saimme yhteystiedot. Tutkittavien yhteystietoja käsiteltiin huolellisesti tutkimuksen teon ajan. Tutkimuksen analysoinnin jälkeen tuhosimme huoltajilta palautuneet lupalaput. Webropol-ohjelmasta poistimme saadut vastaukset ja yhteystiedot. Tutkittavien henkilöllisyys ei paljastunut missään vaiheessa.

9.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksellamme oli tarkoituksena hakea mahdollisimman luotettavaa tietoa tutkimusongelmiimme. Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan käsitteillä reliabiliteetti ja validiteetti. Näillä arvioidaan tutkimuksen kokonaisluotettavuutta. Tutkioppilaille tehtävä vastaavanlainen kysely on toistettavissa. Validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen pätevyyttä eli tutkitaanko tutkimusongelman kannalta oikeita asioita. (Hirsijärvi 2009, 231–232.) Kyselylomakkeemme kysymykset olivat onnistuneita, koska saimme haettuihin tutkimusongelmiin vastaukset.

Saimme MLL:n Lahden yhdistykseltä tiedon, että Lahdessa on kymmenessä koulussa tukioppilastoimintaa. Otimme yhteyttä koulujen tukioppilasohjaajiin sähköpostitse (liite 3). Yksi kouluista ilmoitti, että heillä ei ole tukioppilaita. Eräs koulu ilmoitti, että heillä oli menossa peruskoulun kautta työelämäntutustuminen (TET-jakso), eivätkä he voineet osallistua tutkimukseen.

Toimitimme kouluihin huoltajan lupalapun (liite 2) postitse sekä henkilökohtaisesti veimme laput muutamaan kouluun. Pyysimme tukioppilasohjaajia jakamaan lupalaput tukioppilaille ja kokoamaan palautetut. Lupalappujen keruun toteutimme hakemalla ne kahdeksasta koulusta, joista yksi lupasi lähettää ne jälkikäteen postitse. Ne lupalaput eivät saapuneet meille koskaan. Hakiessamme lupalappuja koululta tukioppilasohjaajilta, saimme tutkimustamme koskien seuraavanlaisia kommentteja: *”Ajankohta oli huono – hektinen alkuvuosi ja sain jaettua vain seitsemän – kahdeksan lappua, joista yksi vain ehti palauttamaan.”* *”Saattaa olla ettei tukioppilas uskalla näyttää lupalappua kotona uskonnollisesta taustasta johtuen.”* *”Mä olen jakanut näitä joka oppilaalle ja kysynyt monta kertaa, mutta ei ne vaan palauta.”*

Kananen (2008, 77–78) toteaa, että vastaukseen voi vaikuttaa se etteivät kaikki kohdejoukon henkilöt saa kyselyä puutteellisten, muuten virheellisten tai vaihtuneiden yhteystietojen vuoksi. Kato on melko yleinen ongelma sähköpostikyselyissä. Vastaukseen voi vaikuttaa myös kyselyn ajankohta tai kyselyn perille meneminen. 20–30 % vastausprosentti on vajavainen tilastotieteessä antamaan luotettavaa tietoa Suomessa. Opinnäytetöissä on tarkoituksena tutkimusprosessin oppiminen, joten 23 % tulos on riittävän luotettava, jos tutkimuksen vaiheet on suoritettu oikein.

Tutkimuksemme luotettavuuteen vaikuttaa vastaajien pieni määrä, tutkimuksemme emme saaneet vastaajia ennalta suunniteltua määrää. Lahden alueen noin 90 tukioppilaasta 33 palautti huoltajan lupalapun määräaikaan mennessä kouluunsa. Näistä kaksi hylkäsimme puutteellisten tietojen vuoksi. Hylkäämisperusteena oli sähköpostiosoitteen puuttuminen sekä huoltajan allekirjoituksen puuttuminen. Neljä sähköpostiosoitetta Webropol-ohjelma hylkäsi. Kysely siis lähetettiin 27

tukioppilaalle, joista 19 vastasi kyselyyn eli vastausprosentiksi muodostui 70, joten tutkimuksemme on luotettava. Yleisiä johtopäätöksiä tutkimuksestamme ei voi kuitenkaan vetää, koska vastaajia on määrällisesti vähän. Webropol kysely toteutettiin aikavälillä 28.1.2011–2.2.2011. Tutkimuksen tuloksia analysoimme vertailemalla niitä aikaisempiin tutkimuksiin.

Tuloksen luotettavuuteen saattaa vaikuttaa nuoren tapa ajatella, jota olemme käsitelleet luvussa 4.3. Koska nuori elää lähinnä tässä hetkessä, eikä ajattele terveyttään pitkällä aikavälillä, saattaa kyselyyn tulleet vastaukset muuttua lyhyelläkin aikavälillä. Nuoren elämäntilanne saattaa muuttua nopeasti ja tällöin nuoren vastaus kysymykseen ”onko tupakointi huono asia”, saattaa muuttua esimerkiksi tupakoivan kaveripiirin myötä.

Kun sairaanhoitajaopiskelijat kysyvät tukioppilailta terveyteen ja päihteisiin liittyviä kysymyksiä, halutaan ehkä esittää asiat positiivisemmin kuin miten ne todellisuudessa ovat. Saatetaan myös miettiä miten asioihin kuuluisi yleisen mielipiteen mukaan suhtautua. Nuorelle ei siis välttämättä ole vielä kehittynyt omaa mielipidettä päihteisiin liittyvistä asioista, vaan hänen mielipiteensä nojautuu esimerkiksi kaveripiirin tapaan ajatella.

9.4 Jatkotutkimusaiheita

Mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe olisi selvittää nuorten päihteiden käyttöä ja päihdetietämystä samoissa kouluissa käyttämällä samaa kyselylomaketta kuin tässä tutkimuksessa. Tutkimus voisi tapahtua esimerkiksi noin kahden vuoden kuluttua. Uuden tutkimuksen avulla voitaisiin verrata kuinka tukioppilaiden suhtautuminen päihteisiin ja päihteiden käyttö on muuttunut.

Työllämme on monia jatkotutkimusmahdollisuuksia sekä sen jatkona voi suorittaa myös esimerkiksi toiminnallisia opinnäytetöitä. Me kartoitimme tukioppilaiden suhtautumista päihteisiin, mutta vaihtoehtoisesti voisi myös kartoittaa päihdekoulutusta. Toiminnallisena opinnäytetyönä voisi toteuttaa koulutuksen vetämisen

nuorille. Tämän yhteydessä tai jälkeen on mahdollista tutkia monia eri asioita kuten, miten koulutus käytännössä toimii, onko sillä vaikutusta nuoriin tai, miten nuoret itse kokevat koulutuksen. Edellä mainittuun liittyen, aiheina voisivat olla nuoriin kohdistuvien toiminnallisten interventioiden toteuttaminen, esimerkiksi teemapäivät, joiden avulla nuoret saisivat tietoa ja vaihtoehtoja arkielämän valintoihin ja elämäntapojen muuttamiseen terveellisempään suuntaan.

Myös laadullisen tutkimuksen tekeminen, esimerkiksi nuoren haastattelu, antaisi kokonaisvaltaisen kuvan nuoren päihteiden käytöstä, sekä suhtautumisesta päihteisiin pelkän kyselyn sijaan. Tällöin saataisiin selvitettyä paremmin päihteiden käyttöön liittyvä huoli ja yhteistyön tarve sekä toteutettua tarvittaessa sopiva interventio.

LÄHTEET

Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2007. Nuoren aika. 2. – 3. painos. Helsinki: WSOY.

Alkoholilaki 1143/1994. Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941143>.

Asetus vaarallisen kemikaalin vähittäismyynnistä 673/1993. Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1993/19930676>.

Dahl, P. & Hirschovits, T. 2002. Tästä on kyse – tietoa päihteistä. 4. uudistettu painos Helsinki: YAD Youth Against Drugs ry.

Drugs and young people 2000. Irish health [viitattu 28.1.2011]. Saatavissa:
<http://www.irishhealth.com/article.html?id=449>.

Haiminen, T. & Salovaara, R. 2003. Tukioppilastoiminnan opas. Helsinki: MLL.

Havio, M., Inkinen, M. & Partanen, A. (toim.) 2009. Päihdehoitotyö. 5. - 6. painos. Helsinki: Tammi.

Helenius, J. 2007. Lapselle selvä elämä 2007: tukioppilasohjaajan aineisto. Helsinki: MLL.

Henkilötietolaki 523/1999. Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Huumausainelaki 373/2008. Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080373>.

Huusko, M., Huoponen, K., Lindholm, N. & Salovaara, R. 2005. Valintojen viidakkossa: Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaali ehkäisevään päihdetyöhön. MLL.

Kalliopuska, M. 2005. Psykologian sanasto. Helsinki: Otava.

Kananen, J. 2008. Kvantti – Kvantatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kouluterveys 2008. Stakes. [viitattu 15.10.2010] Päijät-Hämeen raportti. Saatavissa: <http://info.stakes.fi/kouluterveys/tulokset/phame2008rap.pdf>.

Kronqvist, E-L. & Pulkkinen, M-L. 2007. Kehityspsykologia: Matkalla muutokseen. Helsinki: WSOY.

Kulju, J. & Kulju, R. 2003. Urheilulukiolaisten tupakan ja nuuskan käyttö. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Lappalainen-Lehto, R., Romu, M-L. & Taskinen, M. 2008. Haasteena päihteet - Ammatillisen päihdetyön perusteita. Helsinki: WSOY.

Lyytinen, P., Korhonen, M. & Lyytinen, H. (toim.) 1995. Näkökulmia kehityspsykologiaan: Kehitys kontekstissaan. Helsinki: WSOY.

Lääkkeit. 2010. Päihdelinkki [viitattu 4.12.2010]. Saatavissa: <http://www.paihdelinkki.fi/pikatieto/?c=Laakkeet>.

Metso, L., Ahlström, S., Huhtanen, P., Leppänen, M. & Pietilä E. 2009. Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995 – 2007 ESPAD –tutkimuksen tulokset. Helsinki: Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. Raportti 6/2009.

Niuranen, T. 2010. Subjectt: kommentit opinnäytetyöstä. [sähköpostiviesti]. Vastaaottaja Lehmusoksa, J. Lähetetty 10.11.2010.

Nuorisolaki 72/2006. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>.

Pitkänen, S. 2006. Huvin ja urheiluhengen vuoksi? Suomen Jääkiekkoliiton valtakunnallinen juniorikiekkoilijoiden päihdekysely 2006. Sosiaalikehitys Oy [viitattu 20.10.2010]. Saatavissa:

http://www.finhockey.fi/mp/db/file_library/x/IMG/207261/file/paihdekyselynraportti12406.pdf.

Rikoslaki 39/1889. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>.

Tietoa MLL:sta. 2010. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. [viitattu 15.10.2010].

Saatavissa: <http://www.mll.fi/mll/>.

Tukea oppilaalta oppilaalle. 2010. MLL Lahden yhdistys. [viitattu 15.10.2010].

Saatavissa: <http://www.mll-lahti.fi/tukioppilastoiminta/>.

Tupakkalaki 1289/1993. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1976/19760693>.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Young people and drugs. 2004. Eurobarometer, European Commission. [viitattu 28.1.2011]. Saatavissa: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl158_en.pdf.

Young people and drugs among 15 – 24 year-olds: 2008. Eurobarometer, European Commission. [viitattu 28.1.2011]. Saatavissa:

http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_233_en.pdf.

LIITTEET

LIITE 1

Saatekirje

Hyvä tukioppilas,

Opiskelemme Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden laitoksella sairaanhoitajiksi ja teemme tutkimusta tukioppilaiden suhtautumisesta päihteisiin. Toimimme yhteistyössä Mannerheimin lastensuojeluliiton kanssa. Vastauksestasi saadaan tärkeää tietoa nuorten suhtautumisesta päihteisiin, lisäksi Mannerheimin lastensuojeluliitto voi kehittää tukioppilastoimintaa vastauksesi avulla.

Tulokset käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti ja henkilöllisyytesi ei tule missään vaiheessa ilmi, eikä kyselyyn vastaaminen vaaranna toimintaasi tukioppilaana.

Kyselyssä on 34 kysymystä ja vastaaminen vie aikaa reilun 5 minuuttia. Vastaathan rehellisesti ja huolellisesti jokaiseen kysymykseen. Kyselyyn pääsee vastaamaan oheisen linkin kautta: [webropol-linkki](#). Tutkimuksen tuloksiin voi tutustua tutkimuksen valmistuttua keväällä 2011.

Vastaathan kyselyyn keskiviikkoon 2.2.2011 mennessä.

Lisätietoja saat ottamalla meihin yhteyttä:

Lehmusoksa Juha, xxxxxxxxxx@lpt.fi, 050 - xxx xxxx

Punkkinen Ville, xxxxxxxxxx@lpt.fi, 050 - xxx xxxx

Reijula Juho, xxxxxxxxxx@lpt.fi, 044 - xxx xxxx

Kiitos!

LIITE 2

Hyvä tukioppilaan huoltaja,

Opiskelemme Lahden ammattikorkeakoulussa Sosiaali- ja terveysalalla sairaanhoitajiksi ja teemme opinnäytetyönä tutkimusta tukioppilaiden suhtautumisesta päihteisiin. Toimimme yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry:n kanssa. Kyselyn vastauksista saadaan tärkeää tietoa nuorten suhtautumisesta päihteisiin, lisäksi Mannerheimin Lastensuojeluliitto Lahden yhdistys ry voi kehittää toimintaansa vastauksien avulla.

Tulokset käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti ja vastaajan henkilöllisyys ei tule ilmi, eikä vaaranna toimintaa tukioppilaana.

Koska kyseessä on alaikäisille suunnatusta tutkimuksesta, tarvitsemme huoltajan luvan, jotta tukioppilas voi osallistua tutkimukseen. Toteutamme tutkimuksen Webropol eli Internet kyselynä tammikuun 2011 aikana. Tutkimuksen tuloksiin voi tutustua tutkimuksen valmistuttua keväällä 2011.

Tukioppilaan nimi ja sähköposti:

Allekirjoittamalla hyväksyn tukioppilaan osallistumisen kyselyyn.

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys, paikka ja päivämäärä:

Lisätietoja saat ottamalla meihin yhteyttä:

Lehmusoksa Juha, xxxxxxxxxxx@lpt.fi, 050 - xxx xxxx

Punkkinen Ville, xxxxxxxxxxx@lpt.fi, 050 - xxx xxxx

Reijula Juho, xxxxxxxxxxx@lpt.fi, 044 - xxx xxxx

Kiitos!

LIITE 3

Hyvä tukioppilasohjaaja,

Opiskelemme Lahden ammattikorkeakoulussa Sosiaali- ja terveysalalla sairaanhoitajiksi ja teemme opinnäytetyönä tutkimusta tukioppilaiden suhtautumisesta päihteisiin. Toimimme yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry:n kanssa. Kyselyn vastauksista saadaan tärkeää tietoa nuorten suhtautumisesta päihteisiin, lisäksi Mannerheimin Lastensuojeluliitto Lahden yhdistys ry voi kehittää toimintaansa vastauksien avulla.

Tulokset käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti ja vastaajan henkilöllisyys ei tule ilmi, eikä vaarana toimintaa tukioppilaana.

Koska kyseessä on alaikäisille suunnatusta tutkimuksesta, tarvitsemme huoltajan luvan, jotta tukioppilas voi osallistua tutkimukseen. Olemme saaneet teidän yhteystietonne Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistykseltä. Pyydämme saada tietää monta tukioppilasta koulussanne toimii, jotta voimme toimittaa oikean määrän huoltajille vietäviä lupakaavakkeita. Toivomme voivamme toimia yhteistyössä siten, että toimitamme teille lupakaavakkeet, jotka te jakaisitte tukioppilaille ja keräisitte heiltä. Tulisimme itse noutamaan täytetyt kaavakkeet teiltä. Tarvitsemmeko koulunne rehtorin suostumuksen yhteistyöhön?

Toteutamme tutkimuksen Webropol eli Internet kyselynä tammikuun 2011 aikana. Tästä syystä pyydämme pikaista vastausta siitä, koska voisimme tuoda lupakaavakkeet. Tutkimuksen tuloksiin voi tutustua tutkimuksen valmistuttua keväällä 2011.

Lisätietoja saat ottamalla meihin yhteyttä:

Lehmusoksa Juha, xxxxxxxxxxx@lpt.fi, 050 - xxx xxxx

Punkkinen Ville, xxxxxxxxxxx@lpt.fi, 050 - xxx xxxx

Reijula Juho, xxxxxxxxxxx@lpt.fi, 044 - xxx xxxx

Kiitos!

LIITE 4

Kyselylomake

Vastaukset käsitellään täysin luottamuksellisina ja tulokset esitetään ryhmittäin niin, että yksittäisen henkilön vastaukset eivät ole tunnistettavissa.

Pyydämme vastaamaan kaikkiin kysymyksiin, vaikka tuntuisi, etteivät ne koske sinua.

TAUSTATIETOA**1. Vastaajan ikä**

_____ vuotta

2. Vastaajan sukupuoli

1. tyttö/nainen
2. poika/mies

3. Koulu

1. peruskoulun _____. luokka

4. Tuntevatko vanhempasi useimmat ystäväsi?

1. molemmat tuntevat
2. vain isä tuntee
3. vain äiti tuntee
4. ei kumpikaan tunne

5. Tietävätkö vanhempasi, mitä teet vapaa-aikanasi?

1. kyllä, lähes aina
2. kyllä, useimmiten
3. eivät yleensä tiedä

SEURAAVAT KYSYMYKSET KOSKEVAT TUPAKOINTIA**6. Tupakoitko?**

1. en
2. olen kokeillut
3. tupakoin joskus
4. tupakoin viikoittain
5. tupakoin päivittäin

7. Miten suhtaudut tupakointiin?

0. en osaa sanoa
1. tupakointi on hyvin huono tapa
2. tupakointi on melko huono tapa
3. tupakointi on mielestäni melko harmiton tapa
4. tupakointi on mielestäni täysin harmiton tapa

8. Tulisiko mielestäsi sinun ikäistesi nuorten tupakointiin puuttua?

1. nuorten tupakointiin saa puuttua
2. nuorten tupakointiin pitää puuttua
3. tupakointi on jokaisen oma asia, johon ei tarvitse puuttua

9. Onko tupakointi tukioppilaiden joukossa yleisempää vai vähäisempää kuin muissa kaveripiireissä?

1. selvästi yleisempää
2. hieman yleisempää
3. en osaa sanoa
4. hieman vähäisempää
5. selvästi vähäisempää

SEURAAVAT KYSYMYKSET KOSKEVAT ALKOHOLIN KÄYTTÖÄ

10. Oletko käyttänyt alkoholia?

1. en
2. olen kokeillut
3. käytän joskus
4. käytän kerran kuukaudessa tai useammin

11. Kuinka usein juot itsesi humalaan asti?

1. en koskaan
2. olen kokeillut
3. juon joskus
4. juon kerran tai muutaman kerran kuukaudessa
5. juon viikoittain

12. Miten suhtaudut nuorten alkoholin käyttöön?

0. en osaa sanoa
1. alkoholin juominen on hyvin huono tapa
2. alkoholin juominen on melko huono tapa
3. alkoholin juominen on melko harmiton tapa
4. alkoholin juominen on täysin harmiton tapa

13. Tulisiko sinun mielestäsi ikäistesi nuorten alkoholin käyttöön puuttua?

1. nuorten alkoholin käyttöön saa puuttua
2. nuorten alkoholin käyttöön pitää puuttua
3. alkoholin käyttö on jokaisen oma asia, johon ei tarvitse puuttua

14. Onko alkoholin käyttö tukioppilaiden joukossa yleisempää vai vähäisempää kuin muissa kaveripiireissä?

1. selvästi yleisempää
2. hieman yleisempää
3. en osaa sanoa
4. hieman vähäisempää
5. selvästi vähäisempää

SEURAAVAT KYSYMYKSET KOSKEVAT NUUSKAN KÄYTTÖÄ

15. Oletko käyttänyt nuuskaa?

1. en
2. olen kokeillut
3. käytän joskus
4. käytän viikoittain
5. käytän päivittäin

16. Miten suhtaudut nuuskan käyttöön?

0. en osaa sanoa
1. nuuskan käyttö on hyvin huono tapa
2. nuuskan käyttö on melko huono tapa
3. nuuskan käyttö on mielestäni melko harmiton tapa
4. nuuskan käyttö on mielestäni täysin harmiton tapa

17. Tulisiko sinun mielestäsi ikäistesi nuorten nuuskan käyttöön puuttua?

1. nuorten nuuskan käyttämiseen saa puuttua
2. nuorten nuuskan käyttämiseen pitää puuttua
3. nuuskan käyttäminen on jokaisen oma asia, johon ei tarvitse puuttua

18. Onko nuuskan käyttäminen tukioppilaiden joukossa yleisempää vai vähäisempää kuin**muissa kaveripiireissä?**

1. selvästi yleisempää
2. hieman yleisempää
3. en osaa sanoa
4. hieman vähäisempää
5. selvästi vähäisempää

SEURAAVAT KYSYMYKSET KOSKEVAT KANNABISTA**19. Käytätkö kannabista?**

1. en
2. olen kokeillut
3. käytän kannabista joskus
4. käytän kannabista viikoittain
5. käytän kannabista päivittäin

20. Miten suhtaudut kannabiksen käyttöön?

0. en osaa sanoa
1. kannabiksen käyttö on hyvin huono tapa
2. kannabiksen käyttö on melko huono tapa
3. kannabiksen käyttö on mielestäni melko harmiton tapa
4. kannabiksen käyttö on mielestäni täysin harmiton tapa

21. Tulisiko mielestäsi sinun ikäistesi nuorten kannabiksen käyttöön puuttua?

1. nuorten kannabiksen käyttämiseen saa puuttua
2. nuorten kannabiksen käyttämiseen pitää puuttua
3. kannabiksen käyttäminen on jokaisen oma asia, johon ei tarvitse puuttua

22. Onko kannabiksen käyttö tukioppilaiden joukossa yleisempää vai vähäisempää kuin muissa kaveripiireissä?

1. selvästi yleisempää
2. hieman yleisempää
3. en osaa sanoa
4. hieman vähäisempää
5. selvästi vähäisempää

SEURAAVAT KYSYMYKSET KOSKEVAT MUIDEN AINEIDEN KÄYTTÖÄ

23. Oletko joskus kokeillut seuraavia aineita?

a) "impattavat" aineet	1. en	2. kyllä, _____ kertaa
b) huumaavat lääkeaineet	1. en	2. kyllä, _____ kertaa
c) huumeet (ei kannabis)	1. en	2. kyllä, _____ kertaa
d) hormonit	1. en	2. kyllä, _____ kertaa
- e) Jos vastasit johonkin kohtaan kyllä, kerro tarkemmin, mitä ainetta olet kokeillut:

24. Jos sinulle tarjottaisiin jotain edellä mainittua ainetta, suostuisitko kokeilemaan?

	en kokeilisi	vaikea sanoa	saattaisin kokeilla
a) "impattavat" aineet	1	2	3
b) huumaavat lääkeaineet	1	2	3
c) huumeet (ei kannabis)	1	2	3
d) hormonit	1	2	3

AVUNSAANTI PÄIHTEIDEN KÄYTÖSTÄ SELVIÄMISEEN

25. Oletko huolestunut kaveripiirisi tupakoinnista, nuuskaamisesta, alkoholin, kannabiksen tai huumaavien aineiden käytöstä? (Voit valita useita vaihtoehtoja.)

0. en ole huolestunut
1. olen huolestunut tupakoinnista
2. olen huolestunut nuuskaamisesta
3. olen huolestunut alkoholin käytöstä
4. olen huolestunut kannabiksen käytöstä
5. olen huolestunut muiden huumaavien aineiden käytöstä

26. Keneltä hakisit itse apua tai kenen luokse ohjaisit kaverisi näissä ongelmassa? (Voit valita useita vaihtoehtoja.)

1. vanhemmat
2. kaveri
3. opettaja
4. terveydenhoitaja tai lääkäri
5. muu, kuka?
6. en tiedä, mistä apua voisi hakea

27. Valvovatko aikuiset nuorten päihteiden käyttöä

1. liian vähän
2. sopivasti
3. liian paljon

28. Miten haluaisit saada tietoa päihteistä? (Voit valita useita vaihtoehtoja.)

1. luennoilla/oppitunneilla
2. keskusteluilla
3. teemapäivillä
4. esitteistä
5. oppikirjoista
6. muu mikä

29. Keneltä olet saanut tietoa päihteistä? (Voit valita useita vaihtoehtoja.)

1. opettajilta
2. vanhemmilta
3. sisaruksilta
4. muu aikuinen, kuka?
5. kavereilta
6. lääkäri
7. terveydenhoitaja/sairaanhoitaja
8. muut tukioppilaat
9. Mannerheimin lastensuojeluliitosta

30. Keneltä haluaisit saada tietoa päihteistä? (Voit valita useita vaihtoehtoja.)

1. opettajilta
2. vanhemmilta
3. sisaruksilta
4. muu aikuinen, kuka?
5. kavereilta
6. lääkäri
7. terveydenhoitaja/sairaanhoitaja
8. muut tukioppilaat
9. Mannerheimin Lastensuojeluliitosta

31. Oletko saanut mielestäsi riittävästi tietoa päihteistä

1. Kyllä
2. En
3. En osaa sanoa

MLL TOIMINNAN KEHITTÄMISEEN LIITTYVÄT KYSYMYKSET**32. Haluatko päihteisiin liittyvää lisäkoulutusta MLL:n järjestämänä?**

1. Kyllä
2. En
3. En osaa sanoa

33. Milloin lisäkoulutus olisi sopiva järjestää? (Voit valita useita vaihtoehtoja.)

1. Arki aamu
2. Arki iltapäivä
3. Arki ilta
4. Viikonloppu

34. Mikä seuraavista vaihtoehdoista olisi sopiva muoto lisäkoulutukselle? (Voit valita useita vaihtoehtoja.)

1. Viikonloppuleiri
2. Iltapäivätoiminta
3. Muu, Mikä? _____

KIITOS VASTAUKSESTASI!

LIITE 5

OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUSLUPAHAKEMUS							Sivu 1 / 3
Hakijoiden tiedot							
Nimi	Henkilötunnus	Katuosoite	Postinumero	Postitoimipaikka	Puhelin	Sähköposti	
Lehmusoksa Juha							
Punkkinen Ville							
Reijula Juho							
<p>Sitoudumme käyttämään saamiamme tietoja vain tässä hakemuksessa ilmoitettuun tarkoitukseen emmekä luovuta tai myy tietoja edelleen. Sitoudumme myös hävittämään aineiston tulosten julkaisun jälkeen.</p>							
Päiväys ja allekirjoitus							
Paikka ja päivämäärä	Allekirjoitus		Nimenselvennys				
LAHTI 26/11/2010			Lehmusoksa Juha				
Lahti 26/11/2010			Punkkinen Ville				
Lahti 26/11/2010			Reijula Juho				
Tutkimuksen ohjaaja							
Nimi	Ammatti	Toimipaikka	Toimipaikan osoite	Puhelin	Sähköposti		
	Hoitotyön lehtori	Lahden ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysala	Hoitajankatu 3, 15850 Lahti		@Lamk.fi		
Päiväys ja allekirjoitus							
Paikka ja päivämäärä	Allekirjoitus		Nimenselvennys				
Lahti 26/11/2010							
Tutkimuksen toimeksiantaja							
Toimeksiantaja			Yhteystiedot				
Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry			Rauhankatu 2 Skrs., 15110 Lahti				

Tiivistelmä tutkimussuunnitelmasta

Tutkimuksen tekijät	Lehmusoksa Juha, Punkkinen Ville & Reijula Juho
Tutkimuksen nimi	Tukioppilaiden suhtautuminen päihteisiin, yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry:n kanssa
Tutkimuksen tausta	Aihe on kehittynyt Lahden ammattikorkeakoulun sairaanhoitajaopiskelijoiden (Lehmusoksa, Punkkinen & Reijula) ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry:n kanssa käytyjen keskustelujen perusteella
Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat	Tutkimuksen tavoitteena on saada ja antaa Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry:lle tietoa, jonka pohjalta Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry voi kehittää tukioppilastoimintaa. Tutkimusongelmamme ovat: 1. Minkälainen on tukioppilaiden suhtautuminen päihteisiin? 2. Millaista on tukioppilaiden päihteiden käyttö? 3. Mistä tukioppilaat haluaisivat ja saavat tietoa päihteistä?
Tutkimuksen aikataulu	Opinnäytetyön tekeminen alkoi talvella 2010. Opinnäytetyön suunnitelmaseminaari pidettiin lokakuussa 2010. Kyselyt koululaisille lähetetään joulukuussa 2010 käyttäen Webropol ohjelmaa. Tulokset analysoidaan tammikuussa 2011 ja opinnäytetyön julkaisuseminaari pidetään 24.2.2011.

Pyydämme saada Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry:ltä tukioppilaiden henkilötietoja. Tarvitsemme henkilötietoja, jotta voimme pyytää tukioppilaiden huoltajilta lupaa kyselyn suorittamiseen. Lisäksi tarvitsemme tukioppilaiden henkilötietoja tutkimuksen suorittamista varten. Tarvitsemme tiedot ovat tukioppilaan sukunimi ja etunimi, koulu ja sähköpostiosoite.

Pyydämme toimittamaan tiedot Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry:lle 09/12/2010 mennessä, mistä noudamme ne.

Päätettä täyttää

Tutkimusluvan myöntäminen	☒	Tutkimuslupa myönnetään	☐	Tutkimuslupaa ei myönnetä
Myöntämisen ehdot	☒	Hakijan tulee toimittaa valmis raportti tutkimuksen valmistuttua ja esitellä tutkimuksen tulokset suullisesti	☐	Muut ehdot
Perustelut myöntämättä jättämiselle				
Päätäjän nimi	[REDACTED]			

Päiväys ja allekirjoitus

Paikka ja päivämäärä	Allekirjoitus	Nimenselvennys
26/11/2010	[REDACTED]	[REDACTED]